

şifalı bilgiler

TEMMUZ 2017 1

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

blog yazarı,
TRANS-AKTİVİST
ve çok özlediğimiz...
Ali ARIKAN
her zaman bizimle

DOSYA:
cinsel şiddetle ilgili
Kavramlar

ÖZ YARDIM:
Tetikleyicilerle
Başa Çıkmak

RÖPORTAJ
AVUKAT SEDA AKÇO
İstismarla mücadele ve
çocuk hakları üzerine

**Cinsel Şiddet
ve Güçlenme:**
Feminist Psikoloji
ve Terapi

**Çocukların
Bedensel
Söz Hakkı**

Şifalı bilgiler

TEMMUZ 2017 1

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

- Şifalı Bilgiler -
Cinsel Şiddetle Mücadele
Derneği Bülteni - I

Emeği geçenler

Efsun Sertoğlu
Havva Çifçi
Hilal Esmer
Leyla Soyding
Merve Karabulut
Nurgül Öztürk
Özge Özgüner
Pınar Büyüktaş
Şehlem Kaçar
Yasemin Öz
Büşra Erinkurt
Seda Akço
Amy Spangler
Şevval Kılıç
Cemre Baytok
Burçin Tetik
Ece Saka
Çağla Topaloğlu

Tasarım

Hilal Esmer

Baskı

www.siviltoplumisleri.org

İçindekiler:

Merhaba	3
ÇŞMD'den Haberler	4
Gündem	8
Dünyadan	9
Ali Arıkan	11
DOSYA	14
1- Mağdur, Fail, Hayatta Kalan, Medyada Temsil: Burçin Tetik 2- Arzu, Rıza, Rıza İnşası: Cemre Baytok 3- Lubunca: Şevval Kılıç 4- Tecavüz Kriz Merkezleri: Ece Saka 5- Türcülük ve Cinsel Şiddet: Çağla Topaloğlu 6- Çeviri Kavramlar: Amy Spangler	
Çocuk	20
Çocukların Bedensel Söz Hakkı: Efsun Sertoğlu	
Hukuk	24
Avukat Seda Akço "Yükümlülük çocuğun değil, yetişkinindir"	
Öz-yardım	28
Tetikleyicilerle Başa Çıkmak: Psik. Nurgül Öztürk	
Psikoloji	30
Cinsel Şiddet ve Güçlenme: Feminist Psikoloji ve Terapi Yaklaşımı: Psik. Leyla Soyding	
Sanat	32
Sanat Cinsel Şiddet Üretmekten Muaf Bir Alan mı?: Şehlem Kaçar	

Bu bülten, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin "Dilimizi Dönüştürüyoruz: Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Habercilik" projesi kapsamında üretilmiştir. Bu proje Açık Toplum Vakfı, ABD Dışişleri Bakanlığı ve Almanya Federal Cumhuriyeti Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı'nın fonuyla Rosa Luxemburg Vakfı tarafından desteklenmektedir.

* Burada dile getirilen görüşler Açık Toplum Vakfı'nın, ABD Hükümeti'nin ve Rosa Luxemburg Vakfı'nın resmi görüşlerini yansıtmaz. Burada verilen bilgi ve sunulan görüşlerin tüm sorumluluğu Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ne aittir

AÇIK
TOPLUM
VAKFI

Embassy of the
United States of America

Cinsel Şiddetin varlığını, meşruiyetini ve yarattığı hasarları görünür kılmaya ve azaltmaya yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla kurduğumuz Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (ÇŞMD) olarak, “Şifalı Bilgiler” bültenimizin ilk sayısı ile hepinizi heyecanla selamlıyoruz!

"Dilimizi Dönüştürüyoruz: Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Habercilik" projemiz kapsamında yayınlamaya başladığımız "Şifalı Bilgiler" bültenimiz aracılığıyla sivil toplum haberciliği ve basılı yayın alanlarında cinsel şiddetle ilgili farkındalığı artırarak örnek oluşturmayı hedefliyoruz. 2017 Aralık ayında 2. Sayısını yayınlayacağımız bülteni önümüzdeki yıllarda da sürdürebilmeyi umuyoruz.

Peki, bu sayıda neler var?

CŞMD'nin son 2 yılda gerçekleştirdiği çalışmalara yer verdiğimiz *CŞMD'den Haberler* bölümünde bizimle yeni tanışan ya da işlerimiz hakkında bilgi edinmek isteyenlere kendimizi tanıtarak başlamak istedik. Bu kadar kısa sürede bunca çalışmanın gerçekleştirilmesinde bize destek olan partnerlerimize, üyelerimize, gönüllülerimize ve mücadeleye katılan herkese teşekkürler.

Gündem bölümünde ise Türkiye’den öne çıkan haberler kısmında haber diline dair önerilerimizi uyguladık; ayrıca dünyadan iki örnekle cinsel şiddetle mücadeleyle yönelik çalışmaları paylaştık.

Kişisel blog'u vasıtasıyla cinsel şiddet alanında hem kendi hikayesini, hem de derlediği metinleri paylaşmış olan sevgili dostumuz, trans-aktivist *Ali Arıkan* için hazırladığımız bölümde hem onu özlemle anarak çalışmalarını hatırlamak istedik hem de Ali'yi tanımayanlar için blog'undan bazı bölümlere yer verdik.

Bu sayıdaki “Cinsel Şiddetle İlgili Kavramlar” başlıklı *Dosya* bölümümüzde kavram tartışmalarımıza katılanlar kişilerden yazılar topladık. Cinsel şiddet üzerine konuşmanın ve kavramları tartışmanın bir mücadele yöntemi olarak nasıl etkisi olduğunu paylaşan kavram tartışmaları katılımcılarına ve yazarlara teşekkür ediyoruz.

Cinsel sağlık eğitmeni-danışmanı Efsun Sertoğlu, *“Çocukların Bedensel Söz Hakkı”* yazısı ile yetişkinlerin, çocuk haklarını koruma sorumluluğuna dair somut örnekler de içeren önerileri paylaştı. Avukat Seda Akço ile yaptığımız ve daha önce web sitemizde yayınlamış olduğumuz röportajda ise çocuk haklarının hukuki boyutu ve Türkiye’deki yasal durum hakkında paylaşmış olduğu değerli bilgilere yer verdik. Kendisine bize ayırdığı zaman ve bilgilendirici cevapları için tekrar teşekkür ediyoruz.

Psikolog Nurgül Öztürk, hazırladığı *Öz-Yardım* bölümünde cinsel şiddetle ilgili bireysel olarak zorlayıcı bir durum olan tetikleyicilerle başa çıkmak konusunda ne gibi önlemler alabileceğimize dair önerilerini paylaştı. Psikolog Leyla Soyduoğlu ise, cinsel şiddete karşı güçlendirici bir yol olarak psikoloji alanındaki en önemli yöntemlerden feminist psikoloji ve terapi yaklaşımını aktardı.

Şehlem Kaçar, *"Sanat Cinsel Şiddet Üretmekten Muaf Bir Alan Mı?"* diye sorarak başladığı eleştirel yazısında sanat adı altında yapılan bazı işlerin bizzat nasıl cinsel şiddeti dolaylı veya doğrudan ürettiğini; cinsel şiddete karşı bir çalışma yapılmak istendiğinde bile nasıl şiddetin yeniden üretimine katkısı olabildiğini bazı örnekler ile tartışarak bu konuya dair somut önerilerini paylaştı.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak bu bültenin tüm okuyucularına şifalı bilgiler sunmasını ve cinsel şiddetle mücadeleye emek veren herkesi daha "hak temelli" bir noktaya taşımasını umuyoruz. Toplumsal dönüşüm için toplumsal iletişim ve dayanışma dileği ile...

Cinsel Şiddet Sustukça Artar, Hadi Konuşalım!

Mart 2016-Mart 2017 dönemi boyunca İsveç Konsolosluğu-İstanbul'un desteklediği projemiz kapsamında cinsel şiddet üzerine bol bol konuşup tartıştık. Proje kapsamında İstanbul, Mardin, Van, Antalya, Girne ve Ankara'da sosyal çalışanlar, avukatlar, eğitimciler, üniversite öğrencileri ve diğer meslek uzmanlarından oluşan 300'ü aşkın kişiyle buluştuk. Cinsel şiddetin tanımı, türleri, medyadaki temsili, toplumsal algısı, cinsel şiddetle ilgili mitler ve kavramlar, cinsel istismar üzerine koruyucu-önleyici yaklaşım ve flört şiddeti konularında farkındalık artırıcı eğitimler ve atölyeler gerçekleştirdik.

Yine bu proje kapsamında İstanbul'da kavram tartışmaları yürüttük. Cinsel şiddetle ilgili bilinen ve bilinmeyen bir çok kavramı masaya yatırarak feminist-queer hareket içerisinde farklı meslek uzmanları ve aktivistlerle birlikte "Rıza, Onay, Rıza İnşası, Hayatta kalan, Fail, Mağdur, Lubunca, Tecavüz Kriz Merkezi, Tecavüz Rafı, Hayvanın Cinsel İstismarı, Türçülük, Tecavüz Kültürü, Onay Kültürü, Mağdur Suçluluk ve Gaslighting" gibi kavramları tartışmaya başladık.

#BunuYapabiliriz kampanyamız boyunca katılımcılar cinsel şiddetle mücadelede kendi önerilerini www.bunuyapabiliriz.tumblr.com bloguna gönderdiler ve dağıttığımız mücadele kartlarına yazdılar. Bu blogda kavram tartışmalarımızın raporlarını, kavram tanımlarımızın olduğu stickerları ve diğer bilgilendirici görselleri yayımladık. Yine blogda bulunan cinsel şiddet kavramlar sözlüğüne birlikte tartışarak oluşturduğumuz kavram tanımlarını ekledik.

2016 yılı cinsel şiddeti dolu dolu tartışarak geçirdiğimiz bir yıl oldu. Bu tartışmalar cinsel şiddetle mücadele alanında yeni motivasyonlar oluşturdu ve bizlere yeni kapılar açmaya devam ediyor. 2017'de de bu tartışmalar zenginleşecek gibi görünüyor. Cinsel şiddet artık insanların tabu olarak gördükleri ve konuşmaktan kaçındıkları bir konu olmaktan çıkmaya başlıyor. Bunu hem medya ve insanların duyarlılıklarında, hem de cinsel şiddet vakalarının ortaya çıkma oranlarında gözlemleyebiliyoruz. Cinsel şiddeti doğrusu ve yanlışla ile daha fazla konuşarak sessizliği kırmaya devam edeceğiz.

İstanbul

Mardin

Antalya

Girne

CİNSEL ŞİDDET SUSTUKÇA ARTAR

“hadi
konuşalım”

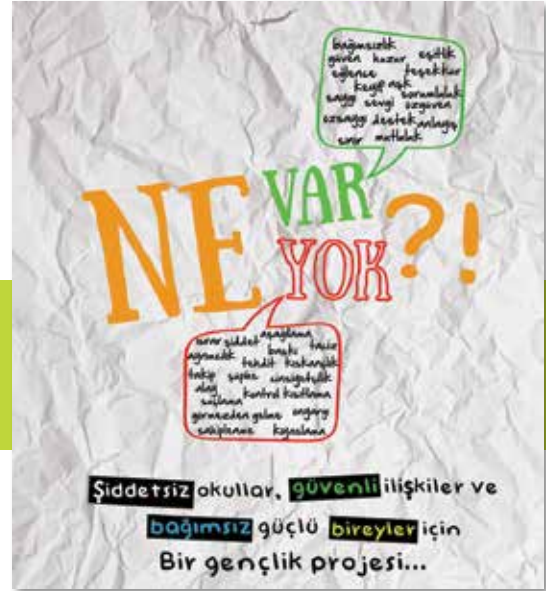

FARKINDALIK ARTTIRMA ETKİNLİKLERİ

Ne Var Ne Yok?!

"Cinsel şiddet öğrenilir, dolayısıyla önlenabilir de" düşüncesiyle çocuk ve gençlik alanında başlattığımız koruyucu-önleyici çalışmalardan biri olan Ne Var Ne Yok?! projesinin kapanış toplantısını Haziran ayında gerçekleştirdik. 2016-2017 eğitim-öğretim dönemi süresince İstanbul'da bulunan 7 farklı lisede eğitim gören yaklaşık 3500 gence ulaşarak; toplumsal cinsiyet, ayrımcılık, akran zorbalığı, sanal şiddet, güvenli ilişkiler, onay kavramı ve flört şiddeti konularında gençlerle farkındalık artırıcı atölyeler ve eğitimcilerle bilgilendirme toplantıları gerçekleştirdik. Okul rehberlik birimleri ile işbirliği içinde yürüttüğümüz proje; ilgili branş öğretmenlerinin de katkısıyla eğitsel ortamlarda toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve özellikle flört şiddeti konularını gündeme getirmenin yanı sıra; gençlerin toplumsal cinsiyet ve flört şiddeti algılarına yönelik bir araştırmayı da alana kazandırdı. **Şiddet Bir Sınırı Aşmaktır** isimli araştırma raporuna web sitemizdeki projeler bölümünden ulaşabilirsiniz. Eğitim alanında çalışan profesyonellere yönelik hazırlanan **Gençler Arası İlişkilerde Flört Şiddeti** adlı bilgilendirici broşüre yine web sitesinden online olarak ulaşabilir, bizimle iletişime geçerek broşürü dilediğiniz sayıda basılı olarak edinebilirsiniz. Gençlerle bu konularda uygulamalı çalışmak isteyen eğitimciler için ise; proje uygulama materyallerinin yer aldığı ve bu alanda yararlanılabilecek farklı kaynakların bir araya getirildiği **Psikolojik Danışmanlar ve Eğitimciler için Uygulamalı El Kitabı** da yeni dönemde ulaşabileceğiniz materyaller arasında. Önümüzdeki eğitim ve öğretim döneminde Ne Var Ne Yok?! projesinin yaygınlaştırma çalışmalarının yürütülmesini ve flört şiddeti konusundaki önleyici çalışmaların daha çok okula, eğitime ve gence ulaşmasını planlıyoruz. Projeye ilgili gelişmeleri **'projenevarneyok'** instagram ve **'projenevarneyok'** facebook hesaplarından takip edebilirsiniz.

Çocuğa Karşı
Şiddeti Önlemek için
Ortaklık Ağı

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği 2015 yılından bu yana Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı üyesidir.

Ağ ile ilgili detaylar için <http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/> sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı Sempozyumu

13-14 Mayıs 2017'de Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) ve Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi ile beraber "Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı Sempozyumu"nu düzenledik.

Futbol kültürü, futbol medyası, futbol endüstrisi, sahalar ve tribünlerin erkek olmayanlara yani kadınlara, LGBT'lilere, engellilere, çocuklara ve ayrımcılığa maruz bırakılan çeşitli kimliklere ne vadettiğini tartıştığımız sempozyumda, futbolda görünür kılınmayan ve erkekliğin yüceltilmediği alanlarda neler yaşandığı ve nasıl mücadeleler verildiği, 'erkek futbolu' nun futbolda kendisini tek egemen ilan ederken nasıl ritüellerle devamlılığını sağladığını ve günlük hayatlarımızın futboldaki yansımalarını konuştuk.

Sempozyumun ilk günü Futbol ve cinsel şiddet; Sporda cinsel taciz-istismar sorunları ve mücadele yöntemleri; Spor kulüpleri - altyapılarda yaşanan ayrımcılık, engelliler ve mücadele yöntemleri başlıklı paneller gerçekleştirdik. İkinci gün ise Futbolda ayrımcılık: cinsiyet ve cinsel yönelimler panelinin sonrasında Tezahüratta mağdursuz küfür; Kadın, LGBT'ilerin tribündeki temsili; Medya, cinsel şiddet, dil ve çözüm önerileri başlıklı atölyeler yaptık.

Atölye sonuç bildirileri katılımcıların da desteğiyle bir forum oluşturularak hazırlandı ve forum sonunda sonuç bildirgesi oluşturuldu. Sonuç bildirgesinden günlük hayata uyarlanabilecek somut önerilerden bir kaç şöyle;

- * Kulüplerin yönetim kadrolarında kadınların yer almasının teşvik edilmesi ve kadın kotasının kulüplerde uygulanması gereklidir.
- * Alternatif taraftar grupları oluşturulmalıdır.
- * Sporculara, yöneticilere ve kulüp çalışanlarına yönelik farkındalık eğitimleri ve çalışmalar düzenlenmelidir.
- * Yeşil sahaların cinsel istismardan, ayrımcılıktan, homofobiden azade bir alan olmadığını ve toplumda futbol alanında cinsel şiddete ve ayrımcılığa dair kamuoyu, medya, hukuk, yasa uygulayıcılar, belediyeler, futbol kulüpleri, sivil toplum kuruluşlarıyla beraber çözüm geliştirebilmek adına ortak bir dil ihtiyacının acilen gerekli olduğunu kararlaştırdık.

Bağdat Caddesi'nde cinsel şiddet

Kadıköy'de Ocak 2016 tarihinde üniversite öğrencisi E.F.B.'ye tecavüz eden C. A. savunmasında "Şeytana uydum. Şimdi yaptığımdan çok pişmanım" ifadesini kullandı. Fail, ilk davada "nitelikli cinsel saldırı" ve "gasp" suçlarından 45 yıl ceza aldı. Failin, E.F.B.'nin hareket özgürlüğünü kısıtladığına hükmeden mahkeme, "Mağdurun bir bayan olarak özgürce dilediği saatte istediği eylemi yapabilme özgürlüğünü kısıtlayarak, toplumda güvensizlik, korku ortamının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Saniğin mağdurda ve toplumda doğurduğu depresyon, travma, maddi, manevi ve fiziki hak yoksunluğu sonucunun oluşması nazara alınarak alt sınırdan uzaklaşarak hüküm kurulmuştur" değerlendirmesinde bulunarak, cezayı 12 yıla çıkardı. Fail cezayı çok bularak karara itiraz ettikten sonra itirazı değerlendiren mahkeme kararı onadı ve böylece faile verilen ceza 57 yıla çıkarıldı.

Kaynak:

<http://m.milliyet.com.tr/bagdat-caddesi-ndeki-tecavuz-gundem-2454676/>

<http://www.diken.com.tr/bagdat-caddesinde-tecavuze-12-yil-daha-kadinin-istedigini-yapma-ozgurlugune-ihlal/>

Batman'da çocuk istismarı

Batman'da "kentin ileri gelenleri"nin de aralarında bulunduğu erkeklerin, 14 yaşındaki bir çocuğa cinsel istismarda bulundukları ve fuhuşa zorladıkları ortaya çıkmıştı. İfadeleri alınan failler, tutuklanarak cezaevine gönderildi. Faillerin bir kısmının güçlü nüfuzlarından dolayı kefaletle serbest bırakıldığı iddia edildi. Son bilgiye göre soruşturmaya gizlilik kararı alındı. Bölgedeki kadın kurumları ise 17 Mayıs 2017 tarihinde "Tecavüzün Kefaleti Olmaz... Tecavüz Satın Alınmaz" sloganı ile beraat kararına karşı bir eylem gerçekleştirdiler.

Kaynak:

<http://www.birgun.net/haber-detay/batman-da-cocuklara-cinsel-istismar-ve-fuhus-skandali-159719.html>

<https://www.evrensel.net/haber/319797/batmanda-cinsel-istismar-faillerini-kim-koruyor>

Hamamda turistlere tacize ceza

Karaköy'de bir hamamda 2 kadın turiste cinsel tacizde bulundukları iddia edilen 4 hamam çalışanının yargılandığı davada 2 kişi beraat etti, diğer 2 kişi ise üst sınırdan ceza aldılar. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ve Kadınlarla Dayanışma Vakfı üyelerinin de takip ettiği davada 2 saniğin iyi hal ceza indiriminden faydalanarak beraat etmesi olumsuz karşılanırken; diğer 2 saniğin hizmet ilişkisinin kullanılması gerekçesiyle cinsel tacizde bulunmalarının cezayı ağırlaştırıcı bir sebep olarak görülmesi ve faillere cezanın üst sınırdan verilmesi olumlu karşılandı.

Kaynak:

<http://www.hurriyet.com.tr/hamamda-turistlere-tacize-ceza-2-40488843>

<http://www.milliyet.com.tr/hamamda-taciz-davasinda-2-saniga-hapis-istanbul-yerelhaber-2105815/>

Otobüste cinsel tacize emsal karar

İstanbul'da bir otobüste meydana gelen cinsel tacize ilişkin davada mahkeme, cinsel şiddette maruz bırakılan kişinin "toplula taşımaya binme özgürlüğünün kısıtlandığına" karar vererek, sanığa cinsel saldırı suçundan 6 yıl, 6 ay hapis cezası verdi. Yargıda çoğunlukla "sarkıntılık" eylemi olarak kabul edildiği için ceza verilmeyen cinsel taciz suçları hakkında emsal niteliğinde bir karar verilerek işlenen suçun cinsel saldırı suçu olduğu belirtildi.

Kaynak:

<http://www.diken.com.tr/otobuste-tacize-emsal-karar-sarkintilik-degil-cinsel-saldiri-alti-yil-alti-ay-hapis>

Çocuk istismarını araştırma önergesi Meclis'te karar yeter sayısı olmadığı için oylanmadı

23 Mayıs'ta TBMM Genel Kurulu'nda HDP Grubunun "çocuk istismarının mutlak surette önlenmesi ve istismara uğrayan çocukların toplumsal yaşama adaptasyonlarının sağlanması"nı öngören araştırma önergesi, görüşmeler tamamlanmasına rağmen karar yeter sayısı olmadığı için oylanmadı. Yapılan açıklamada, AKP milletvekillerinin oy çokluğuyla önerenin görüşülmesini reddettiği belirtildi. 24 Mart tarihinde TBMM'de çocuk istismarına yönelik araştırma komisyonu kurulması önerisi oy birliğiyle kabul edilmişti. Bu komisyonun kurulmasına ise Karaman'da Ensar Vakfı yurdunda 10 çocuğun cinsel istismara maruz bırakıldığı ortaya çıktıktan sonra karar verilmişti.

Kaynak:

<http://t24.com.tr/haber/cocuk-istismarini-arastirma-onergesi-meclisla-karar-yeter-sayisi-olmadigi-icin-oylanmadigi,405562>

Voice: Voices for Truth and Dignity
(Ses: Onur ve Gerçeklerin Sesi Ol)

Voice (Ses); Avrupa Spor camiasında gerçekleşen cinsel şiddetle mücadele etmek için cinsel şiddetten hayatta kalan sporcuların seslerini duyurmayı hedefleyen 2 yıllık bir Avrupa projesi. Üniversitelerin spor ve sosyal bilimler departmanları ile işbirliği içinde yürütülen projenin ekibinde çocuk koruma sistemleri üzerine çalışan akademisyenler yer alıyor.

Proje; spor kariyerleri süresince yaşadıkları cinsel şiddet hikayelerini anlatmaları için sporculara çağrıda bulunuyor ve toplanılan şiddet hikayelerine odaklanarak bir araştırma raporu sunmayı amaçlıyor. Ortaya çıkacak yaşantılara dayalı raporun alanda yapılabilecek koruyucu-önleyici çalışmalar için bir eğitim zemini oluşturması planlanıyor. Partnerleri arasında Danimarka, Belçika, İspanya, Slovakya, İngiltere, Avusturya, Almanya ve Belçika'nın yer aldığı proje; Haziran 2018 sonuna kadar devam edecek ve Almanya'nın Köln şehrinde gerçekleşecek kapanış konferansı ile sonlanacak. Projeye ilgili daha detaylı bilgi almak için voicesfortruthanddignity.eu sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Lexie Bean - "enough / enough"

• Pınar Büyüктаş

Lexie Bean, bedeninin parçalarına mektuplar yazarak güç bulmanın yollarını arayan ve bu alanda çalışmalar yapan bir aktivist. 2012 yılında Budapeşte’de bir hastanede yatarken bedeninin parçalarına (bacak kıllarına, bebek dişlerine...) mektuplar yazmaya başladığında bedeniyle kurduğu ilişkiyi de sorgulamaya soyunuyor ve bunun güçlendirici etkisini yakınlarıyla da paylaşmaya karar veriyor. Böylece, arkadaşlarının ve sevdiklerinin kendi bedenlerinin parçalarına yazdıkları mektupları toplamaya başlıyor. 2012’de bu mektuplardan derlediği *Attention: People With Body Parts* (Dikkat: Beden Parçaları Olan İnsanlar) kitabını yayınlayan Bean, bir yıl sonra bu defa hane içi istismardan hayatta kalanların mektuplarından oluşan *Portable Homes* (Portatif Evler) kitabını yayınlıyor. Kendisi de bir hayatta kalan olan Bean, çoğunlukla susturulan veya yok sayılan bu hikayeleri paylaşma sürecinin şifa verici olduğunu düşünüyor ancak trans olarak açıldığı 2016 yazına kadar bir süre ara vermeye ihtiyaç duyduğunu belirterek yayın çıkarmıyor.

Yeni çalışması *enough / enough* (yeter/yeter) ile bu kez de istismardan hayatta kalan transların ve ikili cinsiyet dışındaki kişilerin deneyimlerini derlemeye başlayan Lexie Bean, bu çalışmayı yapmasının nedenlerinden biri olarak ise çevresindeki insanların "tecavüze maruz bırakıldığın için böyle hissediyorsun", "başına gelenler yüzünden kendinden nefret ediyorsun ve bedenini inkar etmek istiyorsun" gibi yar-

gılamalarla kendisini trans olarak tanımlamasının nedenini maruz bırakıldığı istismar ile ilişkilendirmelerine karşı bir tavır olarak açıklıyor. Bean, bunun basit bir etki-tepki ilişkisi olmadığını ve bu tarz yaklaşımların yani "kim olduğunun, sana yapılan şeye indirgenerek tanımlanmasının" güçsüzleştirici ve hatta tamamen susturucu bir etkisi olduğunu altını çiziyor.

Cinsel şiddetten hayatta kalanların kendi bedenlerine, bedenlerinin parçalarına dair sözlerini; söylenemez denilenlere karşı kendi seslerini özgürce duyurabilecekleri bir alan açarak kolektif bir şifa bulma çabasına ön ayak olan Lexie Bean "enough / enough" derlemesi için yola çıkışını şöyle özetliyor:

"Bu derleme kendini trans veya ikili cinsiyet dışında tanımlayan hayatta kalanların imkansız görünen yerlerdeki güvenlik arayışına odaklanıyor. Bize genelde erkek olarak, kadın olarak ya da ikisinin arasında bir yerlerde olarak inanılmıyor; hayatta kalanların hikayelerine, sınırlarına, evet veya hayır deme yetilerine nadiren inanılıyor. Beden parçalarına yazılmış mektuplardan oluşan bu derleme; enough / enough (yeter/yeter), parçalanmış olan bizlerin bir araya gelişidir. Bedenlerini, ailelerini, evlerini yeniden şekillendirme gücü bulmuş olanlarımız ve bütün olmanın ne demek olduğuna dair yeni tanımlar yaratanlarımız içindir."

Lexie Bean'in çalışmaları için: <https://www.enoughenoughanthology.com/about>

Ali ARİKAN

"Ali'yi 2013 yılı Eylül ayında kanserden kaybettik.¹ Onun kadar çok yönlü birini aktivist, yazar, blogger, çevirmen, esnaf, trans-erkek, hayatta kalan gibi tanımlara sıkıştırabilmek güç. Ali deneyimiyle sabit; onu mutlu eden, onu iyi'leştiren şeyleri yapmayı seçen ve bu iyi'leşme halini etkileşimde bulunduğu insanlara da bulaştıran biriydi. Bize bıraktığı konuşma ve yazılarını okuduğumuzda (ya da izlediğimizde), hala ve hangi koşulda olursak olalım umut verici, güçlendirici, sağaltan duygular hissettikçe ona olan saygımız ve özlemimiz daha da artıyor.

Bir taraftan 'şimdi burada olsaydı' diye hayal etmemek, bir taraftan onu hala yanımızda hissetmemek elde değil..."

• Hilal Esmer

Ali'yle tanışıklığım 2004 yılında, bir feminist örgüt olan Amargi'deki yoldaşlığımızla başladı. Önce "şu eyleminde" ve "bu yürüyüşünde" karşılaşmalar (o zaman eylem yapabiliyorduk), sonra rastlaştığımız etkinliklerden eve dönüş yolunda özel ve de politik olan hayatlarımızdan konuşmalar-dertleşmeler derken dostluğumuz derinleşti. O günden bugüne ben Ali'yi salt kendi bildiğim yönleriyle algılar ve severken; onun tıpkı bir matruşka bebeği gibi içinden çıkan yeni ve farklı varoluşlarıyla, üretip beslediği bağlarla ve hayatına dokunduğu insanlarla çoğalarak güzelleşmesine de bir ölçüde tanıklık ettim. Bir ölçüde diyorum, Ali'nin kafasına koyduklarını yapmadaki hızına ve sosyalliğine benim gibi birinin yetişebilmesi çok zor(du).

Birçok insan Ali'yi LGBTİ+ aktivisti olarak tanıyor. Ben tanıdığım da öyleydi, Lambda İstanbul'da hem aktivist hem de haber tarama, web sitesi gibi gönüllü birçok işle ilgileniyordu. Bilen bilir, bu tip "gönüllü" işler görünmeyen ama ağır sorumluluk ve süreklilik gerektiren işlerdir. Mesaili işiniden çıkar yeni bir mesaiye girsinsiz, gece yarısına kadar süren toplantılar, tartışmalar, yeni kararlar, yeni iş kalemleri asla bitmez. İlk mesaiyi mecburiyetten, ikinciyi kendiniz için yaparsınız.

Ali ve diğer arkadaşlarımla bize dayatılan yaşam biçimlerine direnerek, değerli zamanlarımızı birlikte ve dayanışmayla özgürleştirebilmek için çalışıyorduk. Bu hayatta üretmek istediğimiz, bize iyi gelen şeyleri "gerçek hayat" dedikleri kalıpla olabildiğince örtüştürmüştük. Biz birlikte Amargi ve İllet oluşumlarında yer aldık. Ali LGBTİ+ hareket (ve daha da içeriden, cinsiyet kimliğiyle ilgili olan Trans ve İnterseks hareket) Feminist, Anti-militarist ve Barış hareketlerinde kendini iyi hissettiği ve motive olduğu çalışmalara emek ve destek verdi. Lambda İstanbul'da, Amargi'de², Kaos GL'de, İllet'te³, BEDİ'de⁴, Voltrans'da⁵, Cins Atölye'de⁶, Tecavüz-Taciz Karşıtı İnsiyatif'te⁷, CSKKP'de⁸, Stop 2012'de⁹ ve muhtemelen benim de bilmediğim birçok başka grup ve oluşumda gönüllü çalışmalarda bulundu. Cin Ayşe¹⁰, Dönme¹¹, Amargi Dergi, Queer Tahayyül¹² gibi yayınlarda çeviri ve yazıları yer aldı. Ali tek bir yere bağlanmadığı ve genelde hareket halinde olduğundan bir etiketle bilinmez. Herkesin emeğine ve öncelediklerine saygı duyan, kendi gündemini kimseye dayatmayan biriydi. Daha ağırlıklı olarak, zorunlu ikili cinsiyet sistemiyle, transfobiyle ve cinsel istismarla mücadele eden ve erkekliği sorgulayan konuların onun ilgi alanına girdiğini düşünüyorum.

¹Cinsiyet beyanları dikkate alınmadığı ve transfobik tutumlara maruz bırakıldıkları için trans erkekler doktora gitmek istemeyebiliyorlar. Ali'nin bloguna eklediği son yazısı bunu anlatır.

<http://hikayeci.livejournal.com/29303.html>

²Amargi Kadın Dayanışma derneği. (2012 yılında kapandı)

³2010'da Lezbiyen-Trans-Biseksüel bir grubun kurduğu oluşum.

⁴Bir grup erkeğin Pippa Bacca cinayeti sonrası ataerkillikle mücadele amaçlı kurduğu "Biz Erkek Değiliz İnsiyatifi".

⁵Voltrans Trans-erkek oluşumu. <http://vol-trans.blogspot.com.tr/>

⁶2006-2010 yılları arasında aktivistlerin kurduğu, cinsellik üzerine okuma ve tartışmalar yürüten kapalı grup.

⁷Cinsel şiddetten hayatta kalanların 2008'de kurduğu, politik mücadele yürüten kapalı grup. (Şu an aktif değil)

⁸Cinsel Şiddete Karşı Kadın Platformu (2008-2014 yılları arasında çalışma yürüten platform)

⁹Stop-2012 Trans Pathologization / Stop-2012 Trans Kimlikler Hasta Değildir - 2012'de yürütülen uluslararası transfobi karşıtı kampanya

¹⁰2007 yılından beri çıkarılan edebiyat-kültür sanat fanzini.

<http://cinayse.blogspot.com.tr/>

¹¹Trans aktivistlerin bir dönem çıkardığı dergi-fanzin.

¹²Derleyen: Yardımcı S. - Güçlü Ö. (2013) Sel Yayınları

Kendime yardım listesi

- Haftada bir gün, bir saat, bir arkadaşımla parkta yürüyüş yaptık.
- Evde kendime zarar vereceğimden korktuğum zaman güvendiğim arkadaşlarımın evlerinde kaldım.
- Arkadaşlarım pelüş hayvan hediye etti. Ne zaman yalnız hissetsem ona sarıldım.

- Hayattayım blogunu oluşturdum ve paylaştım.
- Yalnız kalmak istediğimde yalnız kaldım. Kendi içine çekilmek de bir ihtiyaç.

ALİGÜL'E SEVGİLER

Buyurun bir göz atın:

<http://cinsel-istismardan-hayatta-kaldim.blogspot.com.tr>

Gücü kendinden gelen bir hayatta kalan....

2008 yılında; CSKKP'nin Tecavüz Kriz Merkezleri üzerine yasa tasarısı hazırladığı dönemde, İngiltere, İrlanda, Kanada gibi ülkelerin cinsel suçlarla ilgili ceza kanunlarından tonlarca sayfa çeviri yapan ekibin içindeydi Ali. Yine aynı zamanda cinsellikle ilgili okumaların yapıldığı ve ilgili hemen her konunun tartışıldığı Cins Atölye'nin de içinde yer alıyordu. Yaşadığı cinsel istismarla yüzleşme ve kendini güçlendirme sürecinin, aktivist çevresine ve yavaş yavaş güvendiklerine de 'erkek' olarak açıldığı bu döneme denk geldiğini düşünüyorum. Bu dönemde Ali hem cinsiyet kimliğini, hem yaşadığı şiddeti sorgulayan çok önemli adımlar attı. Erkek olmak -ama Trans ve feminist bir erkek olmak-, cinsel istismardan hayatta kalan biri olmak -ama farklı durumlarda fail de olabilmek- üzerine çokça okudu, düşündü ve yazdı. 2009'da "Erkekliliğimi parçalamaya çalışırken verdiğim rahatsızlıktan dolayı özür dilerim" yazısı ile, kendi hayatından hikayeler paylaştığı Hikayeci blogunu aktifleştirdi. (Bu sloganın olduğu bir tişört tasarlamamı istemişti o zamanlar) Daha sonra diğer yazıları, arkadaşlarıyla birlikte kurduğu Voltrans ve Cinsel İstismardan Hayatta Kaldım blogu geldi.

Ali bu dönemde de çeşitli web-site ve kitaplardan, hayatta kalanların şifa bulması için üretilen yazıları, kendine uygu-

ladığı ve ona iyi gelen egzersizleri seçerek çevirilerini yaptı ve blogunda paylaştı. Aynı zamanda bu şifa bulma sürecinde çeviri yaparken, okurken ve yaşarken hissettiklerini de yazıya döktü ve yine bloglarında paylaştı. Bunlar cinsel şiddet ve istismarla ilgili (trans olmakla da tabi) Türkçe bilgi ve yayının çok fazla bulunmadığı ortamımızda, özellikle de acı bir dili ve mitleri yeniden üretmemeleri, güçlendirici bir dil ve sağaltıcı bakış açısına odaklanmaları açısından çok önemli ve hala bu alanda çalışanların ve hayatta kalanların faydalandığı yazılar. 2011 yılında küçük bir ekiple *Hayatta Kalan El kitabı* çıkartmaya çalışıyorduk ve Ali bu kitap için çeşitli kaynakları da çevirmişti. Ayrıca cinsel şiddetle ilgili bir kavramlar sözlüğü oluşturup CSKKP sitesine koymuştuk.¹³ Ali cinsel şiddetle ilgili sessizliğin kırılmasını, kendine iyi geldiğini de bildiği için istiyor ve bu konuda çalışıyordu. Aynı zamanda cinsel şiddet ve istismar yaşamış-yaşayan çevresindeki veya ona ulaşan kişilerle iletişim yürütüyor ve farklı hayatlara iyi geldiği kadar, farklı deneyimlerden de besleniyordu.

¹³ Cinsel Şiddete Karşı Kadın Platformu web sitesi 2015 yılında kapandı. Ancak bu platformdaki çalışmaların çoğu Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nde sürdürülmektedir.

Cinsel İstismardan Hayatta Kaldım bloguyla ilgili yapılan bir röportajda bir soruya, sessizliği kıranın değeri ve önemi- ni vurguladıktan sonra şu cevabı vermişti:

"Mesela anlattıkça değişiyor hikayeye bakış açınız. Önce çok zorlanarak anlattığınız bir olayı daha sonra neredeyse gülerik anlatır konuma geliyorsunuz. Olayın etkisinin hafiflediği anlamına gelmez bu, ama sorunsallaştırarak anlatır hale gelebiliyorsunuz. Sizin için bir yük olmaktan çıkıyor. Yalnız olmadığınızı anlıyorsunuz."

"... Kişilerin kendi anlatılarını yazmasını istiyorum. Okurken ağlayarak okuyup ama bi yandan da 'hayır, bu seni ayakta tutuyor' diyebildiğimiz yazılar olmasını istiyorum. "Gücünü kendinden alan yazılar" bölümü o yüzden var blogta. Bu ilk sefer kolay çıkmıyor. Kendine acıdığın, kendine kötü baktığın oluyor. İlk yazı güçlü olmayabiliyor."

Hikayeci Blogunda paylaştığı "Seks pozitif de neyin nesi" başlıklı yazısında da şöyle bir bölüm geçiyor:

"Kendi kişisel tarihimde geçmişte farklı zamanlarda, farklı kişiler tarafından uğradığım cinsel şiddetle yüzleşme sürecimin bir parçası olarak yazmayı seçtim. Bu blogda bunları da paylaştım. Artık bu yaşadıklarımı detaylı anlatabiliyorum. Yazıları okuyanların geri dönüşlerinde, paylaştıklarında veya dostlarla bir iki kişilik muhabbetlerde cinsel şiddetten bahsettiğimizde korkunun, güvensizliğin yol açtığı bazı sorunlar yaşadıklarını söylemelerine bakılırsa herkes seksi o kadar da rahat yaşamıyormuş. Mağduriyet üzerinden kendini var etmemek için bu travmaların yarattığı zehirden kurtulmak lazım. Şifa bulmak lazım. Ben insanlara güvenmek istiyorum, seksten korkmak istemiyorum."

Ali'nin enerjisi...

Ali kendini yazarak ifade eden biriydi. Bunda elbette çok fazla okuyup izlemesinin, insanlarla çokça konuşup etkileşimde bulunmasının ve iyi bir dinleyici olmasının payı büyük. Ancak Ali'nin sahiplendiği kimlikler, insanlarla kurduğu bağlar ve onun erdemleri olarak gördüğümüz, Ali'yi Ali yapan tüm özellikler (pozitif ve iyi gelen yaklaşımı, kahkahaları, yargılamadan dinlemesi, kendini sorgulayabilmesi, yardım istemekten çekinmemesi, hayır diyebiliyor olması, hayattan keyif almanın değerini bilmesi, sır küpü olması, güven vermesi ve herkesin farklı konularda ilk ona gidip açılması gibi şeyler ;) aynı zamanda onun, hayatını ele geçirmesine izin vermediği ve içinden güçlenerek çıktığı olumsuz deneyimler sonucu güçlendirdiği yönleridir.

Hayatta kalanlar olarak bugün, Ali'nin şifa bulmak için yollarımıza döşediği taşlara basarak, onun enerjisini de yanımızda hissederek ilerlerlemeye ve yeni taşlar döşemeye devam ediyoruz.

Kaynaklar

1. Aİgöl'e Sevgiler - 2015 Fanzin (notları)
2. Hikayeci Blog: <http://hikayeci.livejournal.com/22643.html> (Seks pozitif de neyin nesi)
3. Hayattayım! Blog: <http://cinsel-istismardan-hayatta-kaldim.blogspot.com.tr/>
4. 5Harfliler: <http://www.5harfliler.com/cinsel-istismardan-hayatta-kalan-bir-bloggerla-roportaj/>
5. Kaos ÇL: <http://www.kaosgl.org/sayfa.php?id=14750> (Hastanenin Trans'la İmtihanı)
6. Ulaş Sona, Aİgos: <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/5829/transfobi-cok-uzun-kelime-ali-bey>

* Fotoğraflar Ali Arkan'ın Facebook sayfasından alınmıştır.

Cinsel şiddetle ilgili kavramlar; "cinsel şiddet" kavramının kendisi de dahil olmak üzere CŞMD'nin tüm çalışmalarını üzerine inşa ettiği temel bir zemin olma özelliğini taşıyor. Cinsel şiddetle mücadele aktivistleri olarak en başından beri toplumda baskın olarak kullanılan (ve de kullanılmayan) kavramları irdelemenin bir ihtiyaç olarak önemini deneyimliyoruz.

2012 yılında CŞMD henüz kurulmadan önce, cinsel şiddet ve cinsel istismarla ilgili bazı önemli metinleri Türkçe'ye kazandıran trans-aktivist Ali Arkan'la birlikte küçük bir grup oluşturmuş ve "kurban, mağdur, saldırgan, sapık, ensest, biyolojik kadın, biyolojik erkek" gibi sorunlu bulduğumuz bazı kavramlar

üzerinde tartışıyorduk. Daha sonra bu tartışmalar ilerledikçe sorunlu bulduğumuz kavramlara "pedofil, çocuk gelin" gibi yenileri de eklendi. Kavramlar üzerine odaklanma ihtiyacımız cinsel şiddetle ilgili öz-yardım* materyallerini Türkçe'ye çevirirken başlamış olsa da, cinsel şiddetle mücadelede kavramların kullanımının ne denli kilit bir rol oynadığını fark etmemiz uzun sürmedi.

Dil ve dilin ürettiği mesajlara odaklandığımızda Cinsel şiddetle ilgili halk arasında içselleşmiş temel yanlış inanışların (mitlerin) bazı kavramların kullanımıyla yaygınlaştığını görebiliyoruz.

* İngilizce 'self-help'ten çevirilmiş olan ve 'kendine yardım' anlamına gelen **öz-yardım** kavramı; kişisel gelişim, kişisel destek ve iyileşme (kendini sağaltma) amacı taşıyan çeşitli yöntem, davranış ve bilgileri kişilerin kendileri için uygulaması anlamına gelir.

KAVRAMLAR

• Hilal Esmer

Bu kavramlar mitleri üreten temsili görselleri pekiştirmede de rol oynuyor. Farkında olmadan kullandığımız bir çok ifade veya klişe cümle; cinsel şiddetin cinsel açıktan kaynaklandığı, hastalık, insan doğası ya da kader gibi 'çözümü olmayan' sebepler yüzünden var olduğu, cinsel şiddet faillerinin tanıdığımız güvendiğimiz kişiler olamayacağı, şiddete maruz bırakılanların çaresiz ve güçsüz oldukları, hatta utanması-hesap vermesi gerekenlerin failler değil mağdur edilenler olması gerektiği gibi yanlış mesajların bilincimize yerleşmesine katkıda bulunuyor. Bazı 'masum' kavramlar bir kimlik veya meslek grubunu cinsel şiddetin potansiyel failleri ya da mağdurları olarak etiketliyor, bazıları cinsiyetçi-türkü-homofobik-ırkçı ayrımcılık ve nefret içeriyor. Bazı kavramlara eklenen küçücük bir iyelik eki, fail ve onun fiilini cinsel şiddete maruz bırakılan kişiye ait kılıyor. Bazı kavramlar bir kimlik gibi kullanılabilir, hem faili hem de şiddet uyguladığı kişiyi ömür boyu damgalamak üzere...

Kullandığımız kavramlar cinsel şiddeti alay konusu ederek meşrulaştırabilir, yok sayabilir, onu dile getirilemez bir tabu olarak görmemize ve sessiz kalmamıza sebep olabilir. Kavramlar bize cinsel şiddetle mücadele etme motivasyonu da verebilir. Şiddeti hem yok saymadan, hem de onu uçlaştırmadan dile getirmemizi, güçlendirici ve kimseyi toplumdan ayırtırmayan bir dille ifade etmemizi de sağlayabilirler. Bu, bizim cinsel şiddetle ilgili hangi kavramları, nerede ve nasıl kullanmayı tercih ettiğimize bağlı.

"Bu kavramı sorunlu buluyorum"

Bir kavramı sorunlu bulmak, o kavramın kesinlikle kullanılmaması gerektiği anlamına gelmez elbette. Bazı kavramları yanlış yerde ve sıklıkta kullanmak da sorunlu olabilir. Örneğin "cinsel şiddet kurbanı", "sapık", "çocuk gelin" gibi kavramların bir çok açıdan hiç kullanılmamasının tercih edilmesi gerekirken; "pedofil", "mağdur" gibi kavramlar yanlış genellemeler oluşturdıkları için sadece gerektiği yerde kullanılması tercih edilmeli diyebiliriz.

Bir kavramı kullanırken konuşma ortamında yaratacağı vurucu etkiyi, dikkat çekiciliğini, bu şiddetin üzerimizde oluşturduğu öfke ve başka duyguları ne kadar yansıttığını hesap edebiliriz. Ancak öncelememiz gereken başka sorgulamalar da var: "Kullandığımız kavramlar kimlere hangi mesajı veriyor ve bunun sonuçları neyi doğurur?", "Şiddet fiilini kimlerle ilişkilendiriyoruz ve şiddeti kimin üzerinden konuşuyoruz?", "Şiddeti yaşayanın, şiddet uygulayanın ve tanık olanın üzerinde nasıl bir etki oluşturuyoruz?"

Adını koymak

Kavramların üzerine düşünülmesi, alternatif ve yeni kavramların tartışılmaya açılması, aynı zamanda "dile getirilemeyen dile getirilebilir olması" da demek. Cinsel şiddet söz konusu olduğunda, insanların yaşadıkları şiddeti tanımlayabilmeleri daha zor olabilir. Çünkü yok sayılan ya da üzerine bilinç geliştirilmemiş şiddet davranışlarını tanımlayacak yeteri kadar kavram olmayabilir. Bir çoğumuz farklı şiddet davranışlarının yarattığı travmaları yaşayan kişiler olsak da, çoğu zaman yaşadıklarımızın farkında olmuyoruz veya bunları yok sayabiliyoruz. Bu yok saymanın sebebi ise, toplum olarak aşağılama-yargılama-aşırı ısrar-rızayı inşa etme ve psikolojik baskıların bir şiddet gibi görülmemesi, tanımlanmaması olabiliyor. Adını koymak bu yüzden önemli. Halihazırda yaşadığımız şiddetin adını koymak, mücadele etmek üzere bu şiddeti ortaya koyuyor.

Sonuç olarak; cinsel şiddetle ilgili kavramlar üzerine düşünmek ve onları sorgulamak, şiddetle mücadele adına ürettiğimiz çalışmaları üzerine inşa ettiğimiz temeldir diyebiliriz. Bu yüzden görsel materyaller veya metinler üretirken, çeviri yaparken, ağ oluştururken, farkındalık etkinlikleri ve eğitimler geliştirip uygularken, medya ve iletişim alanındaki paylaşımları yaygınlaştırırken, çevremizle iletişim kurarken bu temeli sağlamlaştırma ihtiyacı duyuyoruz. Toplumsal dönüşüm dediğimiz şey de, bireyler olarak her birimizin şiddetsiz iletişimi içselleştirme ve nihayetinde uygulama sürecidir.

MAĞDUR FAİL HAYATTA KALAN MEDYADA TEMSİL

Burçin Tetik - Feminist aktivist ve yazar

Farklı perspektifler, yeni kavramlar

Dille uğraşan birisi olarak kullandığımız her bir sözcüğün hayatımızı şekillendirdiğini, hatta biz fark etmesek de karşımızdakilerin kendileriyle, bizimle ve kendi deneyimleriyle ilişkilenmelerini etkilediğini düşünüyorum. CŞMD'nin katılma fırsatı bulduğum, fail-mağdur algısını masaya yatıran ilk kavram tartışması bu açıdan çok kıymetliydi. Türkiye'de çok hızlı değişen gündemler ve ciddi tehlikeler altında yaşarken, bu tecrübelerle ilgili olarak kullandığımız dili tartışmaya pek de vakit bulamıyor ve maalesef vakit de yaratmıyoruz. Oysa şiddet türlerinin adlarını koyabilmek, hayatta kalanın deneyimini onu (bizi) yeniden mağdurlaştırmadan konuşabilmek bu süreçlerde özellikle önem kazanıyor. Yoksa sıklıkla düştüğümüz ajitasyon tuzaklarına, dilimizi bireylerin haklarından ve bedensel dokunulmazlıklarından uzaklaştıran söylemlere kolayca kapılabiliriz.

Katıldığım toplantıda bu meselelere kafa yoran güzel insanlarla iletişerek hem aktivizmin olmazsa olmazı moral-destek topladım, hem de daha önce üzerine düşünmediğim, nüanslarını göz ardı ettiğim kavramlarla tanışma ve yüzleşme şansı buldum. Katılımcılar arasında hakim olmadığım konularda, örneğin çocuk hakları konusunda çalışan kişiler olduğundan, çocuk istismarını haberleştirirken kullanılması/kullanılmaması gereken dil ve görseller üzerine yapılan tartışma bana özellikle katkıda bulundu. Bu tür bir araya

gelişler elbette sadece şahısları değil, katılımcıların üyesi bulunduğu örgüt ve dernekleri de pozitif etkilemiş oluyor, çünkü yapılan paylaşımlar bireylerin kendi alanlarında ürettikleri işe de yansıyor. Başka zamanlarda birbirine belki çok da değmeyen örgütlerin ve aktivistlerin, kavram tartışmalarında buluşup kendi perspektiflerini konuşması ve kaynak alışverişi yapması bu anlamda çok yapıcı. Böylece doğruluğundan o güne dek şüphe duymadığımız kavramları da tartışmaya açma ve kendi dilimizi önümüze koyup inceleme imkanımız oluyor.

Aktivizm dili, on yıl öncesine kıyasla bu kadar hızlı değişirken, alışkanlıkları bir kenara koyup başkalarının deneyimlerine ya da bu konuda çalışan kişilerin fikirlerine kulak vermek çok iyi bir fırsat. Katıldığım tartışmada az da olsa önceki jenerasyonlardan da katılımcı olduğunu görmek beni bu açıdan da sevindirmişti. Yeni jenerasyonların dili ve düşüncesi ister istemez daha hızlı değişirken, önceki kuşaklar bu değişime türlü sebeplerden dirençli olabiliyor. Aynı şekilde, yeni kuşak aktivistler de aslında öncekilerin kazanımlarından ve mücadelesinden, yıllar içinde alınan yollardan bihaber oldukları için zaman zaman perspektif kaybı yaşayabiliyorlar. Bu açıdan CŞMD'nin kavram tartışmalarında gerek farklı jenerasyonlardan, gerek farklı cinsiyet kimlikleri ve yönelimlerden aktivistleri görmekten ve yapıcı eleştirilerini duymaktan büyük mutluluk duydum.

☒ MAĞDUR
☒ KURBAN
☒ ÇARESİZ
☒ HAYATTA
KALAN

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

☒ SAPIK
☒ CANAVAR
☒ PEDOFİL
☒ FAİL

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Cinsel Şiddet
Kavram TartışmalarıARZU
RIZA
RIZA İNŞASI

2

Tıpkı “haksız tahrik” gibi, “rıza” da erkek şiddetinin muhtelif formlarıyla başa çıkarken hukuka başvurduğumuzda karşımıza çıkan ve maruz kaldığımız şiddeti ifade etmek ve ona karşı koymakta zorunlu olarak kullandığımız bir kavram. Biz feministler, erkek şiddetinin değerlendirildiği hemen hemen her ortamda şiddete maruz kalan kadınların da sorgulandığını, “acaba mı?” dendiğini veya şiddete bahane üretmeye çalışıldığını deneyimlediğimiz için, rıza kavramını tartışırken de bu tekrar tekrar mağdur eden süreci deşifre etmeye çalışıyoruz. Örneğin, “herhangi bir davranış, giyinme biçimi, flört cinsel saldırıya rıza göstermek demek değildir; saldırı karşısında sessiz kalmak, hayır diyememek, saldırı sonrasında birlikte zaman geçirmiş olmak saldırıya rıza göstermek demek değildir; sevgili olmak, evli olmak, bir

zamanlar beraber olmuş olmak şiddete, tacize, cinsel saldırıya rıza göstermek demek değildir” diyoruz. Tüm bunları ve yani rızayı, yaşadığımız ülkede belki de en çok çocuklar cephesinden tartışıyoruz. Öte yandan, rıza kelimesini, zaten feminist hareketten doğmuş bir kavram da olmadığı için tam da içselleştiremiyoruz. Catherine MacKinnon, cinsel ilişkide rıza tartışmasının yanlış bir tartışma olduğunu söyler; bir ilişkide örneğin bir kadının bir erkeğe rızasının olduğundan söz etmek bir harekette bulunan bir de onay veren olarak kadınlar için ikincil pozisyon söz etmektir, cinsellik eşitler arasında; “rıza veren” yerine, birlikte istenerek gerçekleştirilen bir şey olmalıdır der. Bizler de, her ne kadar hukukta bu aşamaya gelmiş olmasak da, kendi kavramlarımızı tartışırken kendi dilimizi, cinselliği ve şiddeti ne şekilde konuşacağımızı bu bakış açısıyla belirliyoruz diyebilirim. ÇŞMD’nin rıza kavramı ile ilgili toplantısında da tam bunları konuştuk; rıza tartışmasına biz neden dahil oluruz, hangi açılardan rıza kavramını kullanmayız, ilişkilerde “karşılıklı onay” ve eşitlikten söz edersek rızadan da söz eder miyiz sorularını sorduk.

RIZA

Kişinin belirli bir davranışı özgür iradesiyle, sözlü veya bedensel ifade yoluyla onaylaması.

Rıza kişinin kendini dinlemesi, sınırlarını keşfetmesi ve her zaman kolay olmasa da ‘hayır’ diyebilmesini sağlayan bir güçlenme ve özgürleşme sürecidir. Birbirimizle ilişkilendirirken saygılı ve temkinli yollar bulmamız demektir. Rıza hepimiz içindir: cinsiyeti, cinsel yönelimi ve cinsiyet ifadesi ne olursa olsun.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

RIZA İNŞASI

Kişinin rıza göstermediği herhangi bir cinsel davranıştaki Hayır’ı Evet’e çevirmek için kullanılan ve ‘fiziksel zorlama içermeyen’ bütün yöntemler.

Her birey cinsiyetinden bağımsız olarak, cinsel davranışlara rıza göstermeyi veya göstermemeyi seçer. Rızanın inşa edilmesi, bu seçimlerin bulanıklaşmasına ve kişinin maruz bırakıldığı şiddeti çok sonra farketmesine sebep olabilir.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Şevval Kılıç

Cinsel Şiddet
Kavram TartışmalarıCİNSEL ŞİDDETLE
MÜCADELE
YÖNTEMLERİNDEN
BİRİ OLARAK;
LUBUNCA

3

Cinsel şiddet mevzusunda bir şeyleri görünür kılmaya çalışıp bir yandan var olduğunu bildiğimiz ama toplumda farklı aksettirilen cinsel şiddet biçimlerini tartışırken; LGBTİ+’lerin maruz kaldığı cinsel şiddet biçimlerini özel olarak da konuşmaya tartışmaya açmak önemli.

Lubunca daha çok güvenlik bazlı bir dildir. Trans kadınların kendi aralarında kullanma ihtiyacından kaynaklı olarak daha güvenli yaşamabilmeleri için üretilmiştir. Örneğin iki trans kadının sadece yolda yürümesi bile polis için gözaltına alma sebebi olabiliyor. Dolayısıyla trans kadınların en basitinden yolda yürüdüklerinde ve polisin geldiğini gördüklerinde bu durumdan birbirlerini haberdar etmeleri esnasında bile çok dikkatli olmaları ge-

reliyor. Karşıdan polis geliyor demek bile başka bir şiddete kapı aralayabilir. Lubunca, tüm bu şiddet biçimlerine karşı bir mücadele yöntemi diyebiliriz: Hayatta kalanların kolektif bir yaşam içerisinde birbirlerini korudukları, dayanışma içerisinde birbirlerine güç verdikleri, güçlendikleri bir araç. Ayrıca LGBTİ+’lere yönelik görünmez kılınan cinsel şiddet biçimlerini görünür kılmaya imkanı taşıyor. Bu açıdan hareketten insanların lubuncaya sahip çıkması oldukça önemli. ÇŞMD’nin yaptığı etkinlikte farklı yerlerden gelen kişilerle lubuncayı bir mücadele yöntemi olarak görebilir miyiz diye tartışmak, nihayet yeni jenerasyonların bunun bir lubun kültürü olduğunu düşünerek sahip çıkmalarını görmek çok değerliydi.

Cinsel Şiddet
Kavram Tartışmaları

TECAVÜZ KRİZ MERKEZLERİ

4

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin düzenlediği "Tecavüz Kriz Merkezleri" kavram tartışmasına Mavi Kalem Derneği adına katılmıştım. Dünyanın birçok ülkesinde örneklerine rastladığımız tecavüz kriz merkezleri hakkında konuştuk. Cinsel şiddeti yaşamış bireylere olaydan hemen sonra tıbbi, hukuki ve psikolojik konularda destek vermesi amacıyla kurulan kriz merkezlerinin, Türkiye'de bulunmaması önemli bir eksikliktir. Cinsel taciz, istismar ve tecavüz

gibi gizli bırakılmaya çalışılan suçlarla mücadele için kriz merkezleri çok önemli yapılardır. Böyle bir oluşum için Türkiye'de de harekete geçilmesi ve bilgilendirme yapılması konusunun da çok kıymetli olduğunu düşünüyorum.

TECAVÜZ KRİZ MERKEZİ

Tecavüz Kriz Merkezleri; tecavüz, cinsel istismar ve cinsel şiddete maruz bırakılan kişilere destek hizmeti veren, toplum-temelli işleyen, gelişmiş ülkelerde devletin finanse ettiği bağımsız sivil kurumlardır. TKM'ler acil kriz hattı hizmetiyle şiddet başvurularının alınması, yönlendirilmesi ve takibini yapar. Hayatta kalan ve yakınlarına hukuki, psiko-sosyal destek sunulmasının yanısıra topluma yönelik farkındalık artırıcı ve koruyucu-önleyici eğitim hizmeti sunar.

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Cinsel şiddetle mücadelede kullanılan dil ve kavramlar önemlidir ve bu noktada hassas olunması gerekmektedir. Özellikle sosyal medyada kullanılan cinsiyetçi, ayırıcı, homofobik dilin etkisi üzerine konuştuk. Cinsel şiddeti yaşamış bireyleri mağdur gören, alışkanlık haline getirdiğimiz kelimeler yerine alternatiflerinin kullanılmasının önemi hakkında tartıştık. Kişisel olarak bana günlük kullanmış olduğumuz dile yerleşen 'mağdur' 'kurban' ifadelerinin yerine 'hayatta kalan' ifadesinin kullanımını kattı. Aynı zamanda olayı yaşayan bireyleri etken durumdan çıkarmaya yarayan 'tecavüzcüsü' kullanımı yerine 'fail' kullanımını kattı.

Kadın, üreme sağlığı konuları üzerinde çalışmalar yürüten bir STK çalışanı olarak, bu bir araya gelmelerde tartışılan kavramların ve bilgi aktarımlarının çıktılarının; kitapçıklar, duyurular haline getirilmesi, günlük dilimiz üzerindeki şiddet dilinin büyük ölçüde önüne geçilmesini destekler nitelikte olduğunu düşünüyorum.

Çağla Topaloğlu - Aktivist

Cinsel Şiddet
Kavram Tartışmaları

TÜRCÜLÜK VE CİNSEL ŞİDDET

5

Bu kavram tartışmasına ataerkil ve dolaşısıyla türcü eksensli geleneksel toplum algısından -vegan olma iradesini gösterebilecek kadar dahi- kurtulamayan biri olarak girdiğimiz marketlerdeki yiyecek ambalajlarının yalan söylediğini, AVM'lerdeki kıyafet etiketlerinin gerçeği sakladığını duymaya, konuşmaya ihtiyaç duyduğum için katıldım. Öncelikle söylemek istiyorum: Çelişkilerimize rağmen - onları en aza indirmeyi hedeflediğimiz sürece- hepimize inanıyorum; bir

kadın olarak insan olmayan hayvanlarla ortaklaşan cinsel şiddet ve genel olarak tahakkümle ilgili kaderimizi değiştirebileceğimize inanıyorum. Bu kavram tartışması da bana bahsettiğim değişimi sağlayacak sorumlulukları; veganlıkla türcülüğe karşı mücadelenin, türcülüğe karşı mücadeleyle heteroseksizme karşı mücadelenin birbirinden ayrılmaz oluşunun getirdiği sorumlulukları hatırlattı, teorik yüzleşme sağladı. Eylemleri veya kavramları belirtmek üzere seçtiği kelimelerle sistematik olarak zihnimizi bulandırmayı hedefleyen türcü-cinsiyetçi geleneğe rağmen, ÇŞMD ve benzeri mücadele alanları sayesinde tüm şiddet biçimleri eylemine uygun adlarıyla anılıyor ve böylece sorumluluklarımız da görünür kınıyor. Genel olarak bunun için, özel olarak böyle bir kavram tartışmasına zemin hazırlayarak pratiğe dair hedeflerime (veganlığa geri dönmek, erkek olarak adlandırılmayan insan ve insan olmayan hayvan mücadelesini ortaklaştırmak adına doğrudan etkin olmak) odaklanmamı sağladığı için ÇŞMD'ye teşekkür ederim.

HAYVANIN CİNSEL İSTİSMARI

Bir hayvanın insan/lar tarafından cinsellik içeren eylem yoluyla veya cinselliğine müdahale edilerek suistimal edilmesi ve sömürülmesi.

Hayvanın cinsel olarak istismarı; penetrasyonla tecavüz; üremesini kontrol altına alma, sürekli hamile bırakma ve sütünü ele geçirme amaçlı uygulanan "suni tohumlama"; ve cinsel tatmin uğruna hayvanı yaralama ya da öldürme gibi bir çok farklı biçimde uygulanıyor.

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

ÇEVİRİ KAVRAMLAR

Amy Spangler – Queer feminist

Kelimeler algımızı yansıttığı gibi şekillendirir de. Dolayısıyla kavram tartışmak aynı zamanda dünya algımızı tartışmak ve ona yön vermek demek. Bu bakımdan Cinsel Şiddet Kavram Tartışmalarının önemi kanaatimce yadsınmaz. Bazılarının basit çeviri sorunları olarak görebildiği mevzular aslında hayati önem taşır. Çünkü dünyayı nasıl gördüğümüzü, görebileceğimizi belirler. Ufuk açıcı olabildiği gibi görüş alanımızı daraltabilir de. Anlayacağınız bunlar hassas mevzulardır!

zenginleştirdi. Bu tür kavramların üzerine uzun uzun düşünülmeden "öylesine" çevrilmesinin önemini de tartışmalar sayesinde daha iyi kavradım. Söz konusu kavramların Türkçeye kazandırılması, kadınların uğradığı çeşitli şiddet türlerini adlandırabilmeleri demek. Tanımlamak için, adlandırabilmek lazım. Adlandırınca da, insanın örgütlenmesi ve mücadele etmesi kolaylaşır. Çünkü başına gelenin ne olduğunu, başkalarının da başına geldiğini ve dolayısıyla yalnız olmadığını bilir. Adlandırma, feminist bir bakış açısıyla yapılmadığı sürece yanıltıcı olabilir, yeterince kapsayıcı olmayabilir. Yani anlayacağınız, bu anlamlandırmalar harekete yön verir ve mücadeleyi mümkün kılar. Herhalde bunun önemini altını çizmem gerek yok!

ÇŞMD'nin düzenlediği tartışmaların devamını yürekten diliyorum. Söz konusu sadece kavram tartışması değil çünkü. Aynı zamanda bilinç yükseltme, ki bu, feminizmin her dalgasının vazgeçilmez bir unsurudur. Aynı zamanda hepimiz için bitmeyen bir süreç. Çünkü toplumun gelişimine ("gelişim" dediğim "gerileme" de olabilir bu arada, bu kavramı tartışmak gerek!) paralel olarak her zaman yeni kavramlar türeyecek, veyahut yeni kavramlar türetmemiz gerekecek.

Diyeceğim şu ki: Yaşasın kavram tartışmaları, yaşasın feminist mücadelelerimiz!

MAĞDUR SUÇLAYICILIK

Yaşanılan bir mağduriyette, çeşitli gerekçelerle kabahati mağdur olan kişiye yapıstırarak faili aklayan yaklaşım.

"O saatte orda ne işi varmış, kılık kıyafeti davet çıkarmış, davranışına bakılırsa o da istemiş, zaten seks işçisiymiş" gibi yargılar kullanılabilir. Mağdur suçlayıcılığı kişilerin kendinde sorgulaması ve farkındalık geliştirilmesi, en az rızanın varlığının sorgulanması kadar önemlidir.

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

GASLIGHTING

Birini manipülasyonla kendi algısından ve hafızasından şüphe duyacak hale getirmek.

Gaslighting bir psikolojik şiddet türüdür. Failin bilinçli hareket etmesi ve bir duygusal/maddi çıkar elde etmeyi amaçlaması ölçütüdür. Maruz bırakılanın sürekli kendi gerçeklik algısı ve hafızasından şüpheye düşmesi, suçlu hissetmesi ve kendini özür dilerken bulması da gaslighting olarak nitelendirilebilir.

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

ONAY KÜLTÜRÜ

Duygulara ve cinselliğe dayalı tüm ilişkilerde rızanın varlığının sorgulandığı ve konuşulduğu bir iletişim biçiminin toplumda normalleşmesi, doğallaşması.

Onay kültürü, her zaman ve koşulda cinsel davranışlara onay verilmesi demek değildir. Aksine; her zaman ve koşulda, bir cinsel davranışa yönelik olumlanan onayın olup olmadığının sorgulanması ve sınırlara saygı duymaya dayalı bir iletişimin o toplumun kültürüne yerleşmesi demektir.

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

çocukların bedensel söz hakkı

Efsun Sertoğlu • Cinsel sağlık eğitmeni-danışmanı

Bir yetişkin olarak çocuklarla ilişkilerimizde farklı farklı konumlarda bulunuyor olabiliriz: ebeveyn, bakım veren, öğretmen, psikolojik danışman, akraba, aile dostu, restoranda servis yapan garson, oyun parkındaki görevli, toplum merkezindeki gönüllü... Konumumuz her ne olursa olsun, doğdukları andan itibaren çocukların da tıpkı yetişkinler gibi saygı görmeyi hak ettiklerini bilmemiz önemlidir.

Bu yazı; çocukların haklarını koruma sorumluluğuna sahip yetişkinler olarak, çocuk algımızı ve çocuklarla kurduğumuz ilişkileri sorgulayabilmemiz, yanlış davranışlarımızı değiştirmek üzere adımlar atabilmemiz için somut örnekleri ve önerileri içeriyor. Yazı boyunca; çocuklarla, ergenlerle, gençlerle, ebeveynlerle, eğitimcilerle ve psikolojik danışmanlarla yaptığım cinsel eğitim çalışmalarından gözlem ve deneyimlerimi de paylaşmaya çalıştım. Haydi başlayalım!

Çocukların bedenleri, dünyaya geldikleri ilk günden itibaren kendilerine ait, özel ve değerlidir. Belli bir yaşa gelene kadar bakımlarının ve ihtiyaçlarının yetişkinler tarafından karşılanması bu gerçeği değiştirmez.

Yetişkinlerin sorumluluğu; (yaş dönemi ne olursa olsun) çocukların bedenleri-ne ve bedensel sınırlarına saygı göstermek, bedensel söz haklarını yok sayan davranışları durduraktır. İşte bu davranışlara birkaç örnek;

- Onay almadan öpmek/sevmek,
- Size ya da bir başkasına sarılması için ısrarcı olmak,
- Öpmesi ya da sarılması karşılığında vaatlerde bulunmak, ("öpersen sana ... alırım")
- Öpmediğinde ya da sarılmadığında araya mesafe koymak/küsmek,
- Hoşlanmadıkları davranışları (lakap takma, gıdıklama, sıkıştırma, mıncıklama, el şakası...) devam ettirmek,
- Giysilerini, iç çamaşırlarını ya da bezini kamusal alanlarda değiştirmek,
- Özbakım sorumluluğunu üstlenebilecek yaşa geldiği halde tuvalet sonrası temizliğini yapmak, banyo yaptırmak gibi konularda ısrarcı olmak.

Çocukların bedenlerinin kendilerine ait, özel ve değerli olduğunu kabul edin.

Tüm bu davranışlar çocuklara;

- Kendi bedenleri üzerinde kontrol sahibi olmadıklarını; sizin ve başka yetişkinlerin, bedenlerine istedikleri zaman ve istedikleri şekilde dokunmaya hakları olduğunu düşündürür.
- Kendilerini güvende ve rahat hissettikleri alanı yok saymak anlamına gelir; bu da kişisel sınırlarını oluşturmalarını zorlaştırır.
- Akrabaların ya da yakınların davranışlarının sınır ihlali, şiddet ya da istismar olamayacağını düşünmelerine neden olur; bu kişilerden gelen ihlallere karşı savunmasız kalmalarına yol açar.
- Fiziksel temas kurmanın, bir başkasına sevgi ve değer göstermenin tek yolu olduğu mesajını verir.

Çocukların sınırlarını ihlal etmeyin.

Çocukları kendi sınırlarını tanımlayıp ifade edebilmeleri ve başkalarının sınırlarını ihlal etmemeleri için desteklemenin yolu, doğdukları günden itibaren sınırlarına saygı göstermek ve kişisel alanlarını ihlal etmemekten geçer. Başkalarının sınırlarını ihlal eden çocukların çoğunun sınırları sıklıkla ihlal edilen çocuklar olduğunu söylemek

yanlış olmaz. Sınır eğitimi çocuğa "doğru davranış listesi" verip bunlara uygun davranmasını bekleyerek yapılamaz. Etkili ve doğru

olan yöntem; başkasının eşyalarını karıştırmama ya da izinsiz almama; tuvalet, banyo, soyunma odası, yatak odası gibi alanlara kapıya vurmada girmeme; kendi yatağında uyuma; başkalarının yalnız kalma ihtiyacına saygı duyma; onay almak için ısrarcı olmama; başkalarının "hayır"larını duyma ve dikkate alma gibi konular üzerine çocukla konuşmalar yapmak, sınırlara birlikte karar vermek ve bu sınırlara uyarak örnek olmaktır.

Sadece yetişkinlerin değil, çocukların kişisel alan ve sınırları da saygıyı hak eder. Karşımızdakinin henüz kendini sözle ifade edemeyen bir bebek olması onu istediğimiz şekilde miniciklayabileceğimiz anlamına gelmez. Bir yetişkine yapmadığımız şekilde; çocuğun yanında, o yokmuşçasına, onunla ilgili konuşma hakkımız yoktur. Sınırlarını tutmamız gereken grup sadece yetişkinler değildir; çocukların, ergenlerin ve gençlerin sınırları da özenle ve saygıyla tutulmayı hak eder. Tüm yetişkinlerin; çevrelerindeki çocukların kişisel alan ve sınırlarına saygı gösterip göstermediklerini sorgulamaları ve varsa sınır ihlal eden davranışlarını düzeltmeye çalışmaları gerekir.

Çocukların "hayır"larını duyun ve dikkate alın.

Okullarda yürüttüğüm cinsel eğitim çalışmalarını kapsamında 4. sınıflarla "bedensel söz hakkı" ile ilgili bir ders yapıyordum.

Çalışma sırasında çocuklara; "istemedikleri, hoşlanmadıkları, rahatsız hissettikleri talep ve davranışları (karşılarındaki kişi bir yetişkin, öğretmen, ebeveyn, akraba dahi olsa) reddetme hakkına sahip olduklarını" söyledim. Bunun üzerine çocuklardan biri şunları paylaştı: "Ben gıdıklanmaktan nefret ediyorum! Okuldan eve döndüğümde annem beni karşılıyor ve sıkıştırıp gıdıkıyor. Anne yapma, istemiyorum, rahatsız oluyorum diyorum ama dinlemiyor. Tekrar söylersem de küsüyor, sonra benimle konuşmuyor."

SANA SARILABİLİR MİYİM?

Çocuklardan "onay" alın.

İçinde yaşadığımız toplumda onay alma pratiği yetişkinler arası davranışlarda bile tam anlamıyla oturmamışken, yetişkin ve çocuk arasındaki ilişkide neredeyse hiç akla gelmez ve gerekli görülmez.

Mesela; çocuğun saçının ne zaman ve nasıl bir modelde kesileceğine ya da o gün ne giyeceğine karar veren genellikle ebeveynlerdir. Bir yetişkin, sokakta yanından geçen bir çocuğun yanağından hiç düşünmeden makas alabilir. Bir hekim, çocuk hastasına hangi işlemi neden yapacağını bilgisini vermeden ve muayene için izin istemeden işe koyulabilir.

Çocuklara, bedenlerine yönelik izinsiz her müdahalenin yanlış olduğu bilincini kazandırabilmek için, yetişkinlerin çocuk algısının ve çocuklarla ilişkilenme biçimlerinin değişmesi şarttır.

Yetişkinler, çocuklardan her zaman izin istemeli ve onay beklemelidir. "Gel bana sarıl" yerine "sana sarılabilir miyim?" demek ve cevap "hayır" ise ısrarcı olmamak; doğrudan elini tutmak yerine "elinizi tutabilir miyim?" diye sormak; "saçınızı tarayabilir miyim?", "yaralanan yerine bakabilir miyim?" gibi soruları günlük hayatın bir rutini haline getirmek önemlidir. Böylece çocuk; bedenine yönelik izinsiz müdahalelerin kabul edilemez olduğunu ve başkaları ile kurduğu ilişkilerde onay alması gerektiğini öğrenir.

Kişisel alan, sınırlar, hayır deme hakkı gibi konuları çalışırken buna benzer paylaşımları sadece çocuklardan değil, ergenlerden ve gençlerden de sıklıkla dinledim. En çok şikayetçi oldukları konuların başında; çevrelerindeki yetişkinlerin (özellikle ebeveynlerinin, akrabalarının ve öğretmenlerinin) sürekli olarak sınırlarını ihlal etmeleri geliyordu.

Zorbalık, şiddet, cinsel istismar gibi durumlarla nasıl mücadele edileceği söz konusu olduğunda; "çocuklara hayır deme becerisi kazandırma"nın önemi üzerinde sıkça durulur. Bu beceriyi kazandırması beklenen grup ise özellikle ebeveynler ve eğitimcilerdir. Evet, bu önemli bir konudur.

Çocuklara istemedikleri ve rahatsız hissettikleri bakışları, konuşmaları, şakaları, oyunları, sevmeye biçimlerini, davranışları vs. reddetme hakkına sahip oldukları anlatılmalı; başlangıçta onay verdikleri bir davranış sırasında iyi, rahat ve güvende hissetmezlerse "evet"i "hayır"a çevirebilecekleri söylenmelidir.

Ancak; çocukları yalnızca "dışarıdaki" risklerden koruma saikiyle hareket ederek onlara kişisel sınırlara dair eğitim vermeye ve hayır deme becerisi kazandırmaya çalışan yetişkinler topluluğunun, çocukların sınırlarını sürekli ihlal etmesi hem tutarsız, hem de çocuklar için oldukça kafa karıştırıcıdır. 4. sınıf çocuğunun paylaşımı buna iyi bir örnektir. Bu örnekte; hayır deme hakkını kullanan bir çocuk ile onun "hayır"ını

duymayan, rahatsızlığını dikkate almayan, hatta hayır dediği için iletişimi keserek onu cezalandıran bir ebeveyn görüyoruz. Dolayısıyla ebeveynlerin, eğitimcilerin ve tüm yetişkinlerin; ilişkilendikleri çocuklarla kişisel sınırlar, hayır deme gibi konular üzerine konuşmanın yanı sıra ve belki bundan da önce, çocukların reddetme hakkını kabul edip etmediklerini, "hayır"larını dikkate alıp almadıklarını sorgulamaları gerekir.

Çünkü çocuklar; özellikle çevrelerindeki yetişkinler tarafından istemedikleri bir davranış için zorlandıkça, "hayır"ı "evet"e çevirmek için ikna edilmeye çalışıldıkça, bir davranış reddettikleri için cezalandırıldıkça, kısacası "hayır"ın kabul edilebilir bir cevap olmayacağı mesajını aldıkça;

- Rahatsız oldukları durumlarda dahi yetişkinlerin söylediklerine/yaptıklarına itaat etmeleri gerektiğini öğrenirler.
- "Hayır" demenin bir işe yaramadığını deneyimledikçe rahatsız oldukları durumları ifade etmekten vazgeçerler.
- Başkalarını memnun etmenin, kendi memnuniyetlerinden daha önemli olduğunu düşünürler.
- Yaşadıkları olumsuz deneyimlerle ilgili güven ilişkisi kurdukları yetişkinlerle konuşmak, onlardan destek istemek konusunda zorlanabilirler.
- 'Hayır'ın bir cevap olmadığını; başkalarının sınırlarını rahatlıkla ihlal edebileceklerini düşünürler.

İyi bir dinleyici ve gözlemci olun.

Çocuklar, ergenler ve gençler; iyi hissetmedikleri durumları, güven ilişkisi kurdukları yetişkinlerle (ebeveyn, bakım veren, öğretmen, psikolojik danışman, akraba...) paylaşmak isteyebilirler. Yetişkinin, çocuğun konuşma ihtiyacını dikkate alması ve iyi bir dinleyici olması önemlidir.

Örnekteki ikinci sorun ise ebeveynin cinsiyetçi yaklaşımı. Bu paylaşımının ardından babaya; "bir kızınız olsaydı, koridorda üç oğlan arkadaşı tarafından sıkıştırılıp öpüldüğünü ve rahatsız olduğunu paylaşırdı aynı karşılığı verir miydiniz?" diye sormuştum. Birkaç saniye süren sessizliğin ardından şu cevap gelmişti: "Hayır, muhtemelen panikler ve 'nereni öptüler?' diye sorardım."

Bir yetişkin olarak, çocuğun paylaştığı konuyu kendi hayatınızda sorun olarak değerlendirmiyor ve hatta yukarıdaki örnekte olduğu gibi yaşamayı tercih ediyor olabilirsiniz. Önemli olan sizin ne hissettiğiniz değil, çocuğun ne hissettiğidir. İyi bir dinleyici olmak için;

Ebeveynlerle yaptığım bir çalışmaya katılan babalardan biri şunları paylaşmıştı: "5. sınıfa giden bir oğlum var. Geçen gün okuldan geldiğinde yüzü asıktı. Ne olduğunu sorduğumda, üç kız arkadaşının koridorda onu sıkıştırıp öptüğünü ve çok rahatsız olduğunu anlattı. Ben de ona tebessüm ederek oğlum bunda rahatsız olunacak ne var, ne güzel üç tane kız seni öpmüş dedim."

Bu örnek iki açıdan oldukça sorunlu. Yaşadığı olay karşısında rahatsız olan ve bunu ebeveyni ile paylaşan çocuk, karşısındaki yetişkinden "bunda rahatsız olunacak bir şey yok, aksine bu güzel bir şey" mesajını alıyor. Bu yaklaşım; çocuğun kişisel sınırlarını oluşturmasını ve rahatsız olduğu durumları ifade etmesini zorlaştıracak ve çocuğu sınır ihallerine açık hale getireceği için oldukça riskli.

- Anlattıkları karşısında, "bunda rahatsız olunacak ne var?", "bence abartıyorsun", "yanlış anlamış olabilir misin?", "fazla hassas davranıyorsun" gibi yorumlar yaparak duygularını hafife almayın ve geçiştirmeyin.
- Bütün dikkatinizi ona verin; duygularını anlamaya çalıştığınızı ve önemseyişinizi hissettirin.
- Bazen duyduklarınız sizi kaygılandırabilir, üzebilir, hatta öfkeli edebilir. Dinlerken duygularınızı kontrol altında tutmaya çalışın, çünkü tepkileriniz anlatmaya devam etmesini engelleyebilir.
- Konuşmak istemiyorsa üzerine gitmeyin, onu zorlamayın.
- Beden ve davranış odaklı, tarif isteyen, detaylı, yargılayıcı, suçlayıcı, korkutucu, utandırıcı soru ve yorumlardan uzak durun.
- Sizinle paylaştığı için teşekkür edin, onun için ne yapabileceğinizi sorun.

Unutmayın! Hak temelli ve güçlendirici bir dil, tutum ve yaklaşım; cinsiyeti her ne olursa olsun tüm çocuklar için bir hak ve ihtiyaçtır. Kız çocuklarını ahlaki normlarla baskılar ve kısıtlarken, oğlan çocuklarına sınırsız şekilde alan açmanın cinsiyetçilik ve ayrımcılık olduğunu fark edin. Cinsiyetçi kalıplarınızla yüzleşin, bunları değiştirmek için kendinizle çalışın.

Çocuklar, ergenler ve gençler; kendilerini iyi, rahat ve güvende hissetmedikleri durumları her zaman söze dökemeyebilirler. Dil gelişiminin henüz tamamlanmadığı bebeklik döneminde bu zaten mümkün olamayacaktır. Gelişim dönemi özelliklerine göre tepkiler farklılaşmakla birlikte; yüzlerini buruşturarak, kaşlarını çatarak, ağlayarak, öpücüğün ardından yanaklarını silerek, biri sarılmak istediğinde geri çekilerek ya da güvendikleri birinin arkasına saklanarak, içe kapanarak, gergin ve öfkeli tepkiler vererek, sınırlarını ihlal eden kişiye mesafeli davranarak da rahatsızlıklarını ifade edebilirler. İlişkilendiğiniz çocukların beden dilini, mimiklerini ve davranışlarını anlayabilmek için iyi bir gözlemci olun. Böylece, rahatsız hissetmelerine neden olan davranışları siz yaptırırsanız özür dileyerek durdurmanız; bir başkası yaptıysa çocukla bu konu üzerine konuşmanız mümkün olur.

Çocukların yardım taleplerini geri çevirmeyin.

İlişkilendiğiniz çocuklara; iyi hissetmediği, rahatsız olduğu, üzülmediği, baş edemediği, durduramadığı, kendi başına halledemediği herhangi bir durumu güvendiği bir yetişkinle paylaşmasının önemli ve gerekli olduğunu anlatın.

Özellikle küçük yaş grubu için "güvenilir yetişkin" ifadesi somut olmadığından, çocuğun güven ilişkisi kurduğu ve kolayca ulaşarak yardım isteyebileceği kişileri onunla birlikte belirleyin ve listeleyin. Belirlediğiniz kişileri çocukla yaptığınız konuşma hakkında bilgilendirin.

Yardım istediklerinde çocukların taleplerini geçiştirmeyin ve geri çevirmeyin. Çünkü bu tür davranışlar; anlatmaktan ve yardım istemekten vazgeçmelerine yol açar.

Özellikle ergenler ve gençler; akranları tarafından "şikayetçi", "ispiyoncu" gibi ifadelerle etiketlenebilecekleri kaygısıyla yetişkinlerden yardım istemeyebilirler. Çeşitli vesilelerle onlara; birinin zarar gördüğüne şahit oluyor ya da doğrudan kendileri zarar görüyorsa bir yetişkinin duruma dahil olması gerektiğini, bunun önemli olduğunu anlatın.

Yaşı fark etmeksizin her çocuğun bedeni, duyguları, düşünceleri, fikirleri, hayalleri, becerileri, seçimleri değerlidir. Çocuklarla konuşmak, bu konuşmalar sırasında iyi bir dinleyici olmak, dinlerken göz teması kurmak, çocukların kişisel alan ve sınırlarını ihlal etmemek, çocuklardan izin istemek ve onay beklemek vb. davranışlar birer saygı göstergesidir. Bütün bunlar çocuklara "sen önemlisin; bedeninin, duyguların, düşüncelerin, sınırların önemli" mesajını verir. Bu mesajları alarak büyüyen çocuğun kendilik algısı, özgüveni, özsaygısı ve kendini ifade etme becerisi olumlu yönde desteklenir.

“Yükümlülük çocuğun değil, yetişkinindir.”

Avukat Seda Akço; 1989 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Avukatlık stajını İstanbul Barosu'nda yaptı. Yüksek lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Enstitüsü'nde tamamladı. Çocuk hakları ve insan hakları alanında yayınları bulunmaktadır. 2010 yılında Bürge Akbulut ile birlikte Hümanist Büro'yu kurdu.

Fotoğraf: Şehlem Kaçar

24

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak Avukat Seda Akço ile gerçekleştirdiğimiz ve 27 Şubat 2017'de web sitemizde yayımladığımız röportajı, çocuklara hak temelli yaklaşım ve çocukların bedensel haklarıyla ilgilenen okuyucular için yeniden paylaşmak istedik.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya, katıldığı bir programda çocuk istismarını engellemek için çocuklara 'mahremiyet eğitimi' verilmesini planladıklarını söyledi. Kaya'nın yapmış olduğu bu açıklama hakkında ne düşünüyorsunuz? Çocuğa "hayır" demeyi öğretmek, çocuk istismarı ile mücadele stratejisi olabilir mi?

Çocuklara kendilerini nelerden ve nasıl koruyabileceklerini öğretmek elbette gerekir. Bu kapsamda; çocuğa bedenini, bedenini ihtiyaçlarını, bedeni üzerinde sahip olduğu hakları öğretmek ve istemediği bir davranışla karşılaştığında "hayır" diyebileceğini, zorda kalırsa bağırabileceğini, bu tür durumlarda hemen güvendiği bir yetişkine durumu anlatması gerektiğini öğretmek önemlidir.

Ancak bunun bir çocuk istismarı ile mücadele stratejisi olarak sunulmasına itirazım var. Bir de, bu öğretim işinin nasıl yapılması düşünülüyor, onu merak ediyorum. Önce bu merakımı açıklayayım, sonra itirazımı.

Merak ediyorum çünkü, bir çocuğa sadece istismara "hayır" demesi öğretilemez diye düşünüyorum. Çocuğa, her konuda görüşlerini serbestçe ifade edebileceği bir ortam yaratmadan, sadece istenmeyen dokunuşlara "hayır" demeye dair verilecek eğitim, çocukların kaygı düzeylerini yükseltebilir. Çocukların "hayır" diyememesi onların doğalarından getirdikleri bir durum değildir. Çocuklar öyle eğitiliyorlar ki "hayır" diyemez hale geliyorlar. Çocuğa doğduğu andan itibaren doğru davranılırsa ne zaman "hayır" diyeceğini bilir.

Örneğin, çocuk istemediği bir durumla karşılaştığını anlattığında "söyle bakalım, sen ne yaptın da başına bunlar geldi?" diye soruluyorsa ya da "o kıyafetle dışarı çıkarsan başına her şey gelebilir" deniyorsa çocuğa kendi bedenini korumayı dersle öğretemezsiniz.

Çocuğun, yaşadığı ortamda genel olarak söz hakkı yoksa, "hayır" dediğinde ne olacak? Önemli olan, bu sorunun cevabıdır.

Bu eğitimler verilmesin demiyorum; sadece bunun eğitimle olmayacağı bilinmeli ve bütün umutlar bu yöntemle bağlanmamalı diyorum.

Gelelim itirazıma; "Çocuk 'hayır' diyebilmeli ve yetişkinler de bu 'hayır'ı duyduklarında durmalı." Nasıl geliyor bu önerme kulağınıza?

Bu önerme yanlıştır. Yetişkinler, çocuk "evet" dese de, hatta talep etse de durmalıdır. Yetişkinden çocuğa yönelik cinsel içerikli her türlü eylem çocuğun cinsel istismarıdır. Yükümlülük, çocuğun değil, yetişkinindir. Elbette, çocuğun kendini korumak hakkı vardır ve "hayır" diyerek bunu kullanabilir. Ama "hayır" dememiş olması, eylemin istismar olma özelliğini değiştirmez.

Çocuğun rızasına bir hukuki değer atfedilmesin istiyorsak, bir strateji olarak çocuğa "hayır" demeyi öğretmeyi ileri

sürme konusunu bir daha düşünmeliyiz. Yetişkinler arası eylemlerde temel kriter rızadır, dolayısıyla "evet/hayır" ayrımı çok önemlidir. Yetişkinden çocuğa yönelen bir eylem söz konusu ise durum değişir, çocuğun ne dediği önemli değildir.

Yeniden düşünmeliyiz derken şunu söylemeye çalışıyorum: Her çocuk istismarı olayından sonra "ne yapılmalı?" sorusuna "çocuklara hayır demeyi öğretmeliyiz" demek ile bir istismar davasında "çocuk bağırma" demek arasındaki ilişki üzerine düşünmeliyiz.

Tekrar vurgulamak istiyorum; çocuğa istemediği hiçbir şeyi kabul etmek zorunda olmadığını, bir başkası ondan istemediği bir şeyi yapmasını istediğinde "hayır" diyebileceğini öğretmek biz yetişkinlerin sorumluluğudur. Ancak bu dersle olmaz. Aile içi ilişkilerin, eğitim ortamlarının tümüyle buna göre düzenlenmesini sağlamamız gerekir. Aynı zamanda çocuğa "hayır"ları dinlenmez ise neler yapabileceğini de anlatmamız, göstermemiz gerekir. Başvurabileceği, yardım isteyebileceği kişiler, kurumlar olmalı. Böyle bakıldığında, çocuklara kendilerini koruma becerisi kazandırmak, çocukları istismardan koruma stratejilerinden biri olabilir.

Özetle, önleme stratejilerinden biri olarak ifade edebileceğimiz şey "hayır demeyi öğretmek" değil, içinde bunu da barındıran "çocuğa kendini koruma becerisi kazandırmak ve olanağını sunmak"tır.

İstismarla mücadele konusunda devletin yasal ve sosyal olarak yapması gerekenler nelerdir? Halihazırda "hayır" diyebilmiş ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından koruma altına alınan çocuklara hakları temelinde doğru hizmetler veriliyor mu? Bir çocuk hakları savunucusu ve avukatı olarak sizin çözüm önerileriniz neler?

Benim önerim; her istismar sonrasında dile getirilen "cezalar arttırılsın" ve "çocuklara hayır demeyi öğretelim" önerilerinin dile getirilmesini bir süreliliğine tabu ilan etmek. "Bunları söylemeyin" demek gerekiyor. Bunların söylenmesini engellersek yapılması gerekenleri çoğaltabiliriz. Çünkü çocuk istismarını önlemenin tek bir yolu yok.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 19. maddesi çocuğu istismardan koruma konusunda devlete şu yükümlülükleri veriyor: önleme, tespit etme, müdahale etme, iyileştirme ve zararı giderme, sosyal destek sağlama ve failleri cezalandırma. Görüldüğü gibi; istismar meydana gelmeden önlemekten, olduktan sonra yapılacaklara kadar birçok sorumluluk var. Bütün bunları içermeyen bir mücadelenin başarılı olmasına imkan yoktur.

Madem mahremiyet eğitimi ve çocuğa "hayır" demenin öğretilmesi ile başladık, "hayır diyebilen çocuğa ne hizmet veriliyor?" sorunuz ile devam edelim. Nereye başvurabilir bir çocuk? Başvuru yerlerinden biri, ALO 183 telefon hattı. Hattın diğer ucunda bu konuda uzman bir kişi bulunmuyor. Bu hat, müracaatı aldıktan sonra çocuğun bulunduğu yerdeki il müdürlüğüne durumu e-mail ile iletiyor. İl müdürlüğündeki yetkili ise bir sosyal çalışmacıyı görevlendiriyor ve bu kişi çocuğun bulunduğu yere inceleme gidiyor. Bütün bu işlerin ne kadar süre içerisinde gerçekleşeceği; olayın özelliğine, il müdürlüğü çalışanının kapasitesine ve iş yüküne bağlı.

Diyelim ki, bu prosedür eksiksiz işliyor. Etkili olup olmadığı sorusunun cevabı istatistiklerde saklı. 2014 yılında, çocuğa yönelik cinsel istismar suçlarından 18 bin dava açılmış. Ne kadar çocuk başvurmuş diye bakmak gerekir.

"Çocuklar neden başvurmuyor, başvurmaları için ne yapmak gerekir?" diye araştırmıyorsanız çocuk istismarı ile mücadele ettiğinizi söyleyemezsiniz.

Benim önerim; her istismar sonrasında dile getirilen "cezalar arttırılsın" ve "çocuklara hayır demeyi öğretelim" önerilerinin dile getirilmesini bir süreliliğine tabu ilan etmek. "Bunları söylemeyin" demek gerekiyor. Bunların söylenmesini engellersek yapılması gerekenleri çoğaltabiliriz. Çünkü çocuk istismarını önlemenin tek bir yolu yok.

Öncelikle; çok ayrıntılı veri toplayan ve bu verileri ayrıntılı biçimde analiz eden bir sistem kurmalıyız. Sebepleri ve süreci tam anlamadan çözüm bulamayız. Hem "neden bu olaylar oluyor?" sorusuna yanıt aramalıyız, hem de "sistemimiz mücadele etmek için etkili mi?" sorusunu hiç durmadan sormalıyız.

Şimdiye kadar yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bazı ihtiyaçlar var, onları da hemen karşılamak gerekir.

Bunlardan ilki; bizim sistemimizin istismar olduktan sonra harekete geçiyor olmasıdır. Sistemin odağını değiştirmemiz gerekir; istismar olmadan önlemeye odaklanmalıyız. Çocuğun korunma hakkını gerçekten korumak istiyorsak, riski fark edip önleyebilen bir sistem kurmamız gerekir. Üstelik bu daha az maliyetli bir iştir. Örneğin; aile hekimleri çocukları 2 yaşına kadar takip ediyor, bunu ilk öğretim yaşına kadar yükseltmek ve aile hekimlerinin Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı'nı (ÇPGD) uygulamalarını sağlarsak ilk 6 yılı güvence altına almış oluruz. Sonrasında da öğretmenleri riski fark etme becerisi ile donatmak gerekir ki, bunun hazırlıkları da yapılmıştı. Riski fark etme konusunda yeterli beceri ve araca sahip aile hekimleri ve öğretmenler ile işbirliği içinde olacağı belirlenmiş bir sosyal hizmet uzmanı ile ekibi tamam-

ladığımızda erken uyarı modeli kurmuş oluruz. Hiç masrafsız değil elbette ama çok az bir ek gider ile büyük bir etki yaratmak mümkün olabilir.

Asıl sıkıntı, fark edilen risklerle mücadeleye elverişli hizmetlere erişimde yaşanmakta. bu Sistemin işlemesi için elzem olan bu hizmetlerin de planlanması gerekir. Çocuk ve yetişkinlere yönelik ruh sağlığı hizmetleri, aile eğitim programları, danışmanlık hizmetleri, aileye sosyal ve ekonomik destek, gündüz bakım desteği, temel gelir güvencesi gibi hizmetlerin yaygın biçimde sunulması önemli ve gereklidir.

Fark edildikten sonrası için de, acil yardım sunan yatılı kuruluşlar, ruh sağlığı hizmetleri gibi hizmetlerin yanında bu kez adli müdahalenin etkili ve hızlı olmasını sağlamak gerekir. İşte bu aşamaya geldiğimizde cezaların etkililiğini tartışmamız lazım. Etkili ceza yüksek ve ağır olan değildir. Elbette eylemin ağırlığı ve o ülkenin genel ceza politikası ile uyumlu bir ceza olmalıdır.

Mesele cezanın az olması değil, dengelessiz biçimde uygulanması. Bunun birçok sebebi var, ancak ben burada başlıklarına değinmek istiyorum. Soruşturma ve kovuşturmalar uzun sürüyor, yeterli delil toplanamıyor ve infaz aşamasında şartlı salıverme şartsız uygulanıyor. Dolayısıyla, kanunun öngördüğü cezaya ya hükmedilemiyor ya da tam olarak infaz edilemiyor. Bu kısmı sorgulamadan sadece nihai cezaya odaklanmış bir tartışma yürütmek bir işe yaramıyor.

Bütün bunlar yüzünden, bence en önemlisi; bu konunun topluma anlatılması yoluyla toplumda koruma sisteminin ve adli mekanizmanın etkili biçimde işlemesine yönelik bir talep oluşturmaktır.

Türkiye’de çocuk istismarı oranları ile ilgili sağlıklı veriler var mı? Yeterli ve kapsamlı verilere ulaşmanın yolları nelerdir? Bu konuda devletin ve sivil toplum örgütlerinin rolü nedir?

Elimizde sorunu anlamaya yetecek sağlıklı veri yok. Bu alandaki veriler sorunu anlama perspektifi ile toplanmıyor. Farklı kurumların topladıkları

verilerden biz anlam çıkartmaya çalışıyoruz. Örneğin; adalet istatistiklerine göre, çocukların cinsel istismarı suçu dolayısıyla 2004 yılında 4032 dava, 2014 yılında ise 18 104 dava açılmış. “Aradaki farkın nedeni ne?” sorusuna ancak tahminlerimizle cevap verebiliriz. Oysa mücadele etmek istiyorsanız net olarak bilmeniz gerekir.

Aynı istatistiklerden bir örnek daha vereyim: 2014 yılında mahkumiyetle sonuçlanan dosya sayısı 13 968. “Bunun ne kadarı o yıl içinde açılan davalar, ne kadarı önceki yıllardan geliyor?” bu sorunun yanıtı yayınlanan verilerde yok. Bakanlıkta vardır ama yayınlanan verilerde yok. Ancak asıl soru şu: “Önceki yıllardan devredenler neden devretmiş, bu davalar neden uzuyor?” Bu soruları verilere dayalı olarak yanıtlamıyoruz, yine ancak kişisel tahminlerle cevaplayabiliriz.

Devletin yapması gereken; bu sorunu anlamayı sağlayacak biçimde kapsamlı veri toplamak ve bu verileri sivil toplumun kullanımına açmaktır. Sivil toplumun, özellikle de akademinin görevi ise bu verilerini ayrıntılı biçimde analiz etmek, sorgulamak ve talep etmektir.

Sizce Türkiye’de cinsel istismar konusundaki yasalar yeterli mi?

“Yasalar yeterli mi?” sorusu genellikle “failleri yakalamak ve cezalandırmak için yeterli mi?” anlamında soruluyor. Bu soruya kabaca “evet” yanıtını vermem gerekir. Kabaca diyorum; çünkü soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin düzenlemeler ve öngörülen cezalar yeterli. Biraz önce de söylediğim gibi, uygulamada sorunlarımız var. Deliller yeterince toplanmıyor, davalar uzun sürüyor. Ne kastettiğimi örnek vererek açıklamaya çalışayım. Özellikle cinsel istismar davaları, fiziksel bulgu yoksa delil bulması zor davalardır. Fiziksel bulgu olduğunda da her fiziksel bulgu faili işaret etmez. Eylemi kanıtlasa bile bu eylemin kimin tarafından yapıldığını göstermez. Bu durumda kullanılabilecek yollardan biri tanıkların çapraz sorgu ile dinlenmesidir. Kanunen bu mümkün, ancak uygulanmıyor. Bu da, ya cezasızlığa ya da yeterli kanıt olmadan cezalandırmaya neden oluyor. İkisi de etkili sonuç için elverişli bir yol değil.

Eğer “genel anlamda yasalar yeterli mi?” diye soruyorsanız, “kısmen” diye cevap vermem gerekir. Bu da biraz detaylı bir açıklama gerektirir. Ben kısaca yapmaya çalışacağım.

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile 41. maddeye eklenen “Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” cümlesi, devletin sorumluluğunu kabul etmesi bakımından önemli bir düzenlemedir. 2011 yılında kabul edilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 2. maddesi ile bu sorumluluk Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na ve onun içerisinde de Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir.

Bu şu demektir; bu ülkede bir çocuk istismara maruz kalırsa “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı görevini gereği gibi yerine getirmiyor mu acaba?” diye sorulabilir. Bu soruyu sorabilmeniz ve sorduğunuzda aldığınız cevabı değerlendirebilmemiz için biraz daha fazla bilgiye ihtiyaç var. Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığının izin ve denetimine tabi bir yurttan istismar meydana geldiğinde, siz soruyu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanına sorduğunuzda, o da “bu benim yetki alanımda değil” dediğinde ne diyeceksiniz? Kanunun verdiği bir genel yükümlülük var tamam ama ASPB bu yükümlülüğü bir başka Bakanlığın görev alanında nasıl icra edecek? Bunun tarif edilmesi gerekir. Kısacası; sorumluluk ve sorumlu belirlenmiş ancak bunun nasıl yerine getirileceği belirlenmemiş. Dolayısıyla da hesap verilebilirlikten söz edemiyoruz.

Benzer bir biçimde, tespit ve bildirim konusunda da hem Çocuk Koruma Kanunu’nda hem Sosyal Hizmetler Kanunu’nda hem de Ceza Kanunu’nda hükümler var. Ancak kim, hangi durumda, neyi, kime, nasıl bildirecek bu usul düzenlenmiş değil.

Müdahaleye gelindiğinde ise, Çocuk Koruma Kanunu birçok tedbir öngörmüş durumda ama bu tedbire hükmedilebilmesi için gereken sosyal inceleme konusunda uzmanlık, yeterlilik, uzmanı destekleyici hizmetler gibi alanlarda eksikler, hatta hatalı düzenlemeler var. Sosyal inceleme

konusunda ehil olmayan birçok meslek elemanından inceleme yapması bekleniyor.

Kanunun tedbirleri düzenlemesi yetmiyor. Tedbirlerin uygulanacağı kuruluşlara, hizmetlere, uzmanlara ihtiyaç var. Bu ihtiyaçlar hala yaygın biçimde karşılanabilmiş değil.

Dünya geneline baktığımızda, cinsel istismarla mücadele konusunda iyi uygulamaların olduğu ülkeler var mı?

Bütün ülkeleri bilmiyorum. Bildiğim herhangi bir ülkenin de bu konuda en iyi olduğunu söyleyemem. Her ülkenin güçlü yanları olduğunu, bunları inceleyerek sistemimizi gözden geçirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Örneğin; İngiltere'nin benim için en önemli özelliği, beklenmedik bir istismar vakası ortaya çıktığında hemen sistemi sorgulamalarıdır. Bir kaç yıl arayla yaşanan Baby P ve Victoria vakaları ile anılan reformlar gerçekleştirdiler. Bu tutumun varlığı çocuklar için önemli bir güvencedir.

En büyük tehlike, bir çocuğun başına gelen istismarı münferit vaka olarak görmek, fail ve mağdur ile sınırlı bir sorun olarak algılamaktır. Çocuk istismarı, fail ve mağdur dışında birçok toplumsal faktörün bir araya gelmesi ile ortaya çıkar. O nedenle, her olay bize açığımızı gösterir. Hatamızla, hatta hata bile olması gerekmiyor, istismara sebep olan özelliklerimizle yüzleşmeden bu sorunla mücadele edemeyiz. Yüzleşme cesareti, çocuk istismarı ile mücadele kültürünün özünü oluşturmaktadır.

Yine İngiltere'deki erken uyarı ve vaka yönetimi sistemleri bence etkileyici örnekler. Bütüncül bir inceleme araçları var. Her tür ihtimali kazuistik metodla belirleyen bir uygulama rehberi var.

*En büyük tehlike,
bir çocuğun başına gelen
istismarı münferit vaka olarak
görmek, fail ve mağdur ile sınırlı bir
sorun olarak algılamaktır. Çocuk istismarı,
fail ve mağdur dışında birçok toplumsal
faktörün bir araya gelmesi ile ortaya çıkar.
O nedenle, her olay bize açığımızı gösterir.
Hatamızla, hatta hata bile olması
gerekmiyor, istismara sebep olan
özelliklerimizle yüzleşmeden busorunla
mücadele edemeyiz. Yüzleşme
cesareti, çocuk istismarı ile
mücadele kültürünün özünü
oluşturmaktadır.*

Örneğin, çocuk ilk kez okula gelmediğinde ne yapılacak? Ne zaman ve nasıl sosyal hizmetlere haber verilecek? Akla gelebilecek her ihtimalin yazılı olduğu bu rehber, konuyu uygulamacının insiyatifinden çıkarıp her çocuğun standart bir gözetimden yararlanmasını sağlıyor.

Almanya örneğinde ise sosyal hizmetler içerisinde adli makamlarla çalışan ayrı bir teşkilatın olması ve genel olarak da sosyal hizmet teşkilatının ebeveynler nezdindeki yeri dikkate değer. Çocuğa hizmet veren meslek elemanları, bir ihmal veya istismar riski gördüklerinde ebeveyni çağırıp görüşme yapma ve onu bir programa katılmaya davet etme yetkisine sahip. Ebeveyn işbirliğini kabul etmezse devreye Jugendamt'ın (Alman Gençlik Dairesi) gireceğini biliyor.

Tabi bunları mutlak koruyucu yöntemler diye değil, riskleri azaltan etmenler olarak görmek gerekir.

Cinsel istismarla mücadelede toplumun sorumlulukları nelerdir? Cinsel istismar konusunda koruyucu/önleyici yaklaşım toplum geneline hangi mesajlarla yayılmalı?

- İşin özünün çocuğa ve haklarına saygı olduğu,
- Cinsel istismarın önlenabilir olduğu,

- Önleyici ve koruyucu bir sistem kurmanın devletin sorumluluğu olduğu,
- Her yetişkinin fark etme, bildirme, takip etme, talep etme sorumluluğu olduğu,
- Önlemenin bir sistem işi olduğu; yani teker teker bireyleri ve çocukları bilgilendirmekle ya da faileri cezalandırmakla olmayacağı bilinmelidir.

Nüfusa kaydı yapılmayan çocuk, sağlık takibi yapılmayan bebek, okula gitmeyen çocuk risk altındadır. Dolayısıyla, ülkedeki bütün çocuklar için bu temel hizmetlerin %100 erişilir olması ilk hedef olmalıdır.

Çocukla karşılaşan, ona temas eden, çocukla çalışan her yetişkin çocuk ihmal ve istismarı konusunu, risk fark ettiği zaman ne yapması gerektiğini bilmelidir. Bu kişilerin başvurabileceği resmi bir kurum olmalı, bu kurumun da acilen ve çocuğun yararını öncelikle devreye gireceğine toplum güveniyor olmalıdır. Bu tür vakaları değerlendirirken ve müdahale ederken, çocukla çalışan kurumlar arasında birlikte hareket etmeyi sağlayacak bir model olmalıdır.

Toplumun en önemli sorumluluklarından biri de, bir istismar olayı yaşandığında "neden oldu, eksik nerede?" diye sormak ve eksiğin giderilmesini talep etmektir.

Hangi mesajlar olmalı sorusu benim için zor bir soru. Şu fikirleri içermeli diyebilirim:

- Çocuğu istismar etme.
- Edildiğinden şüpheleniyorsan çocuğu korumaktan sorumlu kuruma bildir.
- Çocuklar için önleyici ve koruyucu bir sistem talep et.
- Her istismar vakasının sistemde bir eksikliğe işaret ettiğine dikkat et, ne olduğunu sorgula ve eksikliğin giderilmesini iste.
- Hatan ya da sebep olan özelliklerle yüzleşme cesareti göster.

"ÖZ-YARDIM

TETİKLEYİCİLERLE BAŞA ÇIKMAK

Nurgül Öztürk • Psikolog

Öz-yardım; özellikle ruh sağlığımızı ilgilendiren konularda kendimize bakabilmenin, şifa bulmanın mümkün olduğunu; başkasına ihtiyaç duymadan da uygulayabileceğimiz bize iyi gelecek kişisel yöntemler bulunduğunu hatırlamamızı sağlayan, ruha iyi gelen bir kelime olarak düşünülebilir :) Ruha iyi gelen kişisel yöntemler ve ihtiyacımız olan güçlendirici eylemler, her birimiz için çeşitlilik gösterebilir. Bu nedenle bir başkasından gelecek desteğe ve dayanışmaya ya da profesyonel bir yardıma duyduğumuz ihtiyaç kadar; biz de kendimize destek olabilir, kendimizi sevebilir ve ona iyi bakabiliriz. Hangi yöntemin bize iyi hissettirdiğini, şifa verdiğini deneyerek bulabilir; bunun yanında çeşitli kaynaklardaki önerilerden yararlanabiliriz. Toprakla ilgilenmek, yürüyüşe çıkmak, bir deniz kenarında avazımız çıktığı kadar bağırarak, müzik dinlemek, sakız çiğnemek, insana karışmak, yalnız kalmak.. ruhumuza iyi gelecek, bize şifa verebilecek sayısız eylemlerden bazıları olabilir. Bu yazının amacı ise özellikle şiddetle ilgili konularda okuduğumuz metinlerden ya da gördüğümüz imajlardan olumsuz etkilendiğimiz ya da tetiklendiğimiz durumlarda; kendimiz için neler yapabileceğimize dair öneriler sunmak ve kendimize bu anlarda daha çok yardım edebilmenin yollarını açmak ;)

Ruhsal travmaya sebep olabilecek yaşantıların en bilinenleri arasında sevilen bir yakının kaybı, doğal afetler, savaş, işkence, ayrımcılığa maruz bırakılma, zorla yerinden edilme, cinsel istismar ve cinsel şiddet eylemleri vardır. Fakat unutmayalım ki travma kişisel bir deneyimdir; travmatik bir olay yaşayan her birey ruhsal travma geliştiremeyebilir. Bir kişide üstesinden gelmekte zorlandığı, duygusal hasar yaratan bir

yaşantı; bir başka kişi için aynı yoğunlukta zorlayıcı olmayabilir. Ruhsal travmalar; yaşanan olayın gerçekleşme şekli ve duygusal ağırlığına bağlı olduğu kadar; kişinin bakış açısı, baş etme süreçleri, sahip olduğu dayanışma ağları ve çevresel koşullarla da ilgilidir.

Tetiklenmek; görme, işitme, tatma, koklama ya da dokunma duyularımızın uyarılmasıyla yaşamış olduğumuz travmatik bir olayı hatırlamamız, hissetmemiz ve farklı düzeylerde benzer duyguları tekrar yaşamamızı ifade eder. Tetikleyici ise travmatik bir olayın yaratmış olduğu bir tepki yapısını harekete geçiren uyarılar için kullanılır. Tetikleyici olayın ya da nesnenin kendi içinde travmatik olması gerekmez, sadece hatırlatıcı olması yeterlidir. Örneğin belli bir ses, koku, manzara, renk, özel bir gün vs. de pekala tetikleyici olabilir. ¹ Tetikleyici uyarıların etkisiyle; travma sonrası stres bozukluğu semptomları gösterebilir, geri dönüşler (flashback) yaşayabilir, gerçeklik duygumuzu bir süreliğine kaybedebilir ya da kaygı ve huzursuzluk hissedebiliriz.

Peki tetiklendiğimizi hissettiğimiz anlarda kendimizi bu durumun olumsuz etkilerinden korumak için deneyebileceğimiz yöntemler neler? Aşağıdaki liste bize bu anlarda uygulayabileceğimiz pratik öneriler sunuyor. Bu önerilerden herhangi biri ihtiyacımızı karşılamıyor ya da bize iyi hissettirmiyor olabilir; o zaman bu yöntemleri kullanmak zorunda değiliz. Asıl önemli olan bize neyin iyi geldiğini bulmamız.

Tetikleyici Uyarandan Uzaklaşmak: Eğer mümkünse; bizi tetikleyen ortamdan, kişiden ya da içerikten uzaklaşmamızı iyi bir fikir olabilir. Kendimizi güvende hissedeceğimiz başka bir ortama geçebilir; kendimizi hazır hissettiğimizde karşılaşmayı tekrar deneyebiliriz.

Kontrollü Nefes Almak: Derin ve yavaş nefesler alarak rahatlamayı deneyebiliriz. Panik halindeyken genelde ciğerlerimizden hızlı nefesler alırız; diyafram ve midemizi kullanarak daha derin nefesler almak sakinleşmemize yardımcı olacaktır.

¹ Psikoloji sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları

Kendimize İçinde Bulunduğumuz Anı Hatırlatmak:

Tetiklenme sebebiz çoğu zaman tehlikede hissetmemiz, panik ya da korku yaşamamızla ilgilidir. Güvende hissetmediğimiz bir ortamdaysak kendimize 'şu an burada güvende hissetmiyorum, bu yüzden öncelikle daha güvende hissettiğim bir yere gideceğim' diyebiliriz. Daha güvende hissettiğimiz bir ortamdayken kendimize içinde bulunduğumuz anı hatırlatmak; 'neredeyim, kimim, bugün günlerden ne' gibi somut sorular sormak, şimdinin gerçekliğine geri dönmemi kolaylaştırabilir. Eğer yalnızsak ve kapalı bir mekandaysak sesimizi kullanabiliriz, bir gazetenin ya da kitabın ilk paragrafını sesli olarak okuyabiliriz. Dışarıdaysak çevremizdeki ağaçları, evleri, arabaları sayabilir; o an dikkatimizi çeken seslere, kokulara odaklanmaya çalışabiliriz.

Sakinleşmemize ve İyi Hissetmemize Yardım Edecek Şeylere Odaklanmak:

Yaşadığımız yeni bir durum olabilir ve neyin bizi yatıştıracağını, güvende hissettireceğini bilmiyor olabiliriz. Yanımızda bize iyi ve güvende hissettiren bir nesne taşıyabiliriz. Sevdiğimiz bir yeri ya da insanı düşünmek de işe yarayabilir. Kendimize 'şu an güvendedeyim', 'iyi hissetmeyi hak ediyorum', 'bunu yapabilecek güce sahibim', 'değerliyim' diyebiliriz. Kendimize sarılabılıriz, ellerimizi birbirine kenetleyebiliriz, kendimizi sevdiğimizi fiziksel olarak hissedebileceğimiz dokunuşlar deneyebiliriz. Geçtiğimiz haftaları ve daha az kaygılı hissettiğimiz anları zihnimize getirmeyi deneyebiliriz.

Kendimize Üzgün Hissetme İzni Vermek: Şiddete maruz bırakılmak yorucu ve yıpratıcı bir süreç. Sakinleşmek ve iyi hissetmek istiyor ama bunu yapamıyor olabiliriz. Her an güçlü ve iyi hissetmek zorunda değiliz. Kendimize üzgün ve yorgun hissetme izni verebilmeliyiz. Depresyon, kaygı, panik atak güçsüzlüğümüzün değil; uzun zamandır mücadele ediyor olduğumuzun göstergesidir. Kendimizi dinlemeyi ve duygularımızı oldukları gibi kabul etmeyi hak ediyoruz.

Yardım İstemek: Yorgun ve üzgün hissetme hakkımız olduğunu kabul edip, bu duygular nedeniyle utanç hissetmediğimizde; yardım istemek daha kolay olacaktır. Güvendiğimiz bir yakınımıza 'bir şeyler bana kötü hissettirdi', 'şu an deste-

ğine ihtiyaç duyuyorum' diyebiliriz. Yardım isterken somut taleplerde bulunmak önemlidir. Tetiklendiğimiz anlarda ihtiyaç duymadığımız yardım biçimleri öfkemizi artırabilir ya da bizi daha çok üzebilir. Bu nedenle 'sadece dinlenmi istiyorum', 'konuşmak istemiyorum, birinin bir süre yanımda olmasına ihtiyaç duyuyorum', 'daha sakin bir yere gitmeme yardımcı olabilir misin?' gibi somut taleplerde bulunabiliriz. Çevremizde yardım isteyebileceğimiz bir yakınımız yoksa; bir destek kurumunu ya da yardım hattını arayabiliriz.

Farklı Seçenekleri Değerlendirmek: Tetiklendiğimiz anlarda bize şifa verebilecek farklı seçeneklerimiz olduğunu unutmamalıyım. Duygularımızı bastırmak ya da belli bir davranış kalıbını tekrarlamak dışında alternatiflerimiz var. Duygularımızı dışa vurmak için yazmak, çizmek, kolaj yapmak, şarkı söylemek, duş almak, kitap okumak, hayvanlarla vakit geçirmek gibi farklı ifade kanallarını kullanabiliriz.

Bedenimize İyi Bakmak: Stres ve kaygı yaşadığımız dönemlerde bedenimiz de fiziksel olarak etkilenir. Eğer sağlıklı beslenmiyorsak, yeterince uyumuyorsak, vücudumuzda ağrı hissediyorsak; bu ihtiyaçlara cevap vererek şifa bulma sürecimizi destekleyebiliriz. Şeker ve kafeini azaltmayı, egzersiz yapmayı ve uykumuzu düzenlemeyi deneyebiliriz.

Öz-Yardım Planı Yapmak: Baş etmesi güç bir durum yaşarsak uygulayabileceğimiz yöntemler olduğunu bilmek bize daha güçlü ve kontrollü hissettirecektir. Beklemediğiniz bir anda ve mekanda tetiklenirsek o an ya da sonrasında neler yapabileceğimizi içeren bir liste hazırlayabiliriz. Acil durumda arayabileceğimiz kişilerin isimlerini ve numaralarını bu listeye ekleyebiliriz. Güvenlik planımızı güvendiğimiz bir yakınımızla ya da destek aldığımız bir profesyonelle paylaşabiliriz.

Kendimize Özen Göstermek: Sakinleştikten ve uyarıların etkisinden uzaklaştıktan sonra kendimize iyi bakmaya devam edelim. Kolay olmayan duygularla mücadele ediyoruz; biraz dinlenmeyi, kendimize iyi bakmayı ve destek almayı hak ediyoruz. O zaman bunu yapalım. Hayattayız, buradayız ve şifa bulmak öyle sanıldığı gibi düz bir çizgi değil; kendimize bunu sık sık hatırlatalım :)

Bireysel travmalarımız dışında, şiddetin sistematik olarak üretildiği ve tüketildiği bir toplumda yaşayan bireyler olarak; haberlerdeki şiddet dili, günlük yaşama yerleşmiş toplumsal baskılar, nefret söylemleri, cezasızlık ve tanık olduğumuz şiddet olayları nedeniyle aslında çoğumuz kişisel ya da topluluk olarak şiddetten farklı derecelerde etkileniyoruz. Kaygı, korku, panik, öfke, üzüntü, karmaşa, suçluluk, huzursuzluk gibi baş etmesi güç duygular yaşıyabiliyoruz. Bu nedenle şiddet konusunda içerik üretirken; olumsuz duyguları tetikleyen, karamsar, çaresiz, mağdurlaştırıcı bir dil kullanmak yerine; güçlendirici, olayı toplumsal bileşenleriyle ele alan, hak talep eden ve dayanışmayı ön plana çıkaran bir dil ve yaklaşımın hem bireysel hem de toplumsal ruh sağlığımızı koruyacağını düşünüyoruz. Paylaşımımızda kullandığımız dilin kendisi bile şiddete karşı koruyucu ve önleyici bir unsur aslında. Yine -özellikle güvenli alan yaratmayı önemseyen mecralarda ve feminist çevrelerde sıklıkla rastladığımız- 'tetikleyici olabilir' uyarısı da; tetikleyici olabilecek bir içerikle farkında olmadan ve hazır hissetmeden karşılaşmamızı önleyecek koruyucu ve önleyici bir yöntem. Bu nedenle özellikle şiddet alanında çalışan kişi ve kurumların; şiddet temasını ele alan tüm içeriklerde bu yöntemleri kullanmalarını son derece önemli buluyoruz. Kişi uyarıya rağmen içerikle buluşmayı tercih edebilir; burada önemli olan bu karşılaşmaya hazırlıklı olması ve tercih yapabilmek şansına sahip olmasıdır. Uyarıcı mesajı vermenin en doğru yolunun ne olduğu konusunda net bir cevap olmamakla birlikte; 'tetikleyici' kelimesinin kendisi de kimi zaman kişiyi tetikleyebileceği için 'içerik uyarısı: metin şiddet anlatısı içerir' gibi daha genel ifadeler kullanılabilir.

SOSYAL DESTEK

BİREYSEL DEĞİŞİM

POLİTİK

GÜÇLENDİRME

MİTLER

TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM

FEMİNİST TERAPİ

TOPLUMSAL CİNSİYET

DEVRİMSEL

HAYATTA KALAN

DEĞERLENDİRME

Cinsel Şiddet ve Güçlenme:
Feminist Psikoloji ve Terapi Yaklaşımı

Leyla Soyduoç • Psikolog

* Tasarım: Büşra Erinkurt

Nasıl güçlenebilirim?
Ne yapmam gerek
ya da ne yapmamalıyım?
Nereden başlamalı
ya da başlamamalı mı?

Bu sorular ya da benzerleri cinsel şiddetten hayatta kalan kişilerin akıllarına gelebilir. Soruların cevaplarını ararken ya da bu soruların üzerine konuşmak isterken, toplumsal cinsiyet rolleri ve eril sistem, onlara kendi normlarına göre cevaplar verebilir. Böyle bir sistemin içindeyken kişinin gerçekten o an neye ihtiyaç duyduğu, kendi hikayesini nasıl anlamlandırdığı ve nasıl yürümek istediğine dair kafası karışabilir.

Cinsel şiddete maruz bırakılan kişilerin bir daha asla yeniden güçlenemeyeceği miti oldukça yaygındır. Bu durumda bazı karşılaşmalar, cinsel şiddete maruz bırakılan kişilerin gerçekten nasıl yürümek ya da belki de durmak istediğini anlamalarını sağlayabilir. Güçlenmenin tek bir reçetesi, formülü ya da “yapılması gereken”i yoktur; referans noktamız o an hayatta kalana neyin iyi geldiği ya da ne yapmak istediği olmalıdır. Cinsel şiddet yaşantısından sonraki güçlenme sürecinin birçok bileşeni olabilir. Hayatta kalanlar bu durumu kendi kaynaklarına ve koşullarına göre farklı şekillerde deneyimleyebilirler. Elbette bu deneyimlerde ortaklaşan noktalar ve destek mekanizmaları bulunmaktadır. Kişilerin bu süreçte kurdukları psikolojik destek ilişkisi, feminist ve LGBTİ+ hareketin içindeki dayanışma ilişkileri, kendi sosyal destek kanallarını ve kişisel kaynaklarını harekete

geçirmeleri güçlenme süreçlerinde etkili olabilir. Bireysel psikolojik destek çalışmalarında; özellikle ruhsal travma hakkında psiko-eğitim ve travma odaklı terapi çalışmaları cinsel şiddetten hayatta kalanların yaşadıklarını anlamlandırmasında ve güçlenme sürecinde önemli bir rol oynar. Ancak psikolojik destek mekanizmalarını zaman zaman uygulama anlamında feminist perspektifle eleştirmek ve dönüştürmek gerekebilir. Çünkü bu alanda yapılan çalışmalarda toplumsal cinsiyet rollerini ya da cinsel şiddete dair mitleri yeniden üreten yaklaşımlar güçlendirici olmaktan çok travmatik olayı tetikleyici olabilir.

Erken dönemden sonra özellikle ikinci dalga feminist hareketle paralel olarak feminist psikoloji alanı akademik çalışmalarla gelişmeye devam etmiştir. Luce Irigaray, Nancy Chodorow ve Judith Worell gibi feminist psikoloji kuramcıları, geleneksel yöntemlerin bazı ataerkil kuramlarına eleştiriler getirerek; toplumsal cinsiyete dair deneyimlerin önemine vurgu yaparak; bu deneyimleri sosyal ve kültürel bağlamı dikkate alarak değerlendirmiştir. Eril normları referans noktası alan araştırma yöntemlerini eleştirerek feminist araştırma yöntemleri geliştirmiş, terapötik uygulamaya da yenilikçi ve dönüştürücü bakış açıları getirerek toplumsal eylem ve kamusal politikalarla ilgili savunuculuğa dikkat çekmişlerdir. Bunun sonucunda; feminist bilgi üretimi, feminist araştırma yöntemleri ve sosyal bilimlere feminist yaklaşımlar uygulamalara da yansımış ve feminist psikoterapi kavramı ortaya atılmıştır. Yine ikinci dalga feminist hareketle birlikte ortaya çıkan “kişisel olan politiktir” farkındalığı, bireysel terapi süreçlerinde de toplumsal cinsiyet rolleri ve bu roller arasında kontrol ilişkilerinin farkındalığını artırmıştır.

Geleneksel terapi yöntemlerinin tersine feminist terapi yöntemleri için tek bir “öncü” bulunmamaktadır. Çünkü feminist terapi, feminist hareketin felsefesini ve prensiplerini temel alarak ortaya çıkmıştır. Bu da feminist terapi yaklaşımının dayanışma ve eşitliği temeline alması anlamına gelmektedir. Ayrıca feminist terapinin kavramsallaşması ve yönteminin belirlenmesinin temeli ise bilinç

Feminist terapi yalnızca bir teknik değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal değişim teorisini içeren devrimsel bir yaklaşımdır.

Elizabeth Friar Williams

yükseltme feminizmin taşımasıyla ge- gruplarına ve feminist terapistlerin politik prensiplerini terapi odasına lışmıştır (Brown, 1994; Brown & Brodsky, 1992; Aktaran: Evans & Kincade, 2011). İleriki dönemde ise özellikle üçüncü dalga feminist hareket psikoloji alanının eril yapısının yanında kesişimsellik kavramını gündeme getirip tek bir “kadınlık” kategorisinin mümkün olamayacağını vurgulayarak psikolojinin eril yapısı yanında batılı, beyaz ve pozitivist yapısına da eleştiri getirmiştir (Seshadri-Crooks, 1994; Aktaran: Baxter, 2013). Feminist psikoterapistler; geleneksel psikoterapi yöntemlerinin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılık noktasını açıklamada yetersiz kaldığını, bu yaklaşımların feminist yöntem ile beraber düşünülmesi gerektiğini savunmuşlardır. Terapinin etkili olabilmesi için sosyokültürel ve politik bağlam da analiz edilmeli ve kişilerin yaşadığı ruhsal problemleri de yalnızca kişisel olarak değil bu politik bağlam içinde ele alınmalıdır (Faunce, 1985; Aktaran: Evans & Kincade, 2011). Bir başka önemli faktör ise sosyal değişim ve örgütlülük içerisinde olmaktadır. Bütün olayların analizi kişisel olmaktan çok bağlamsaldır ve bu da kişisel ve politik arasında bağlantıyı kurmayı gerektirir. Bu nedenle terapi sürecindeki bütün inanç ve değerler de toplumsal cinsiyet, güç ilişkileri, kültürel normlar ve baskı ilişkileri açısından değerlendirilmelidir. Feminist terapi sosyopolitik bir hareketin sonucu gelişen tek psikoterapi yaklaşımıdır. Ayrıca feminist terapi hem toplumsal hem de kişisel değişime odaklanır (Greene, 1994; Aktaran: Evans & Kincade, 2011).

Cinsel şiddetten hayatta kalan kişiler için feminist terapi yaklaşımı “değerlendirme” ve “güçlendirme” olarak iki aşamalı bir plan sunmaktadır (Worel ve Remer, 1994; Aktaran: Eyüpoğlu, 2008) Değerlendirme aşaması, baskın kültürel normlar ile şekillenmiş cinsel şiddet ile ilgili mitlerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanmasıyla başlar. Cinsel şiddetin kökeninin; hayatta kalanın davranışları, ne yaptığı, ne yaptığıyla, kontrol edilemeyen cinsel dürtüler ya da ruhsal hastalıklarla ilgili değil; birebir tahakküm ilişkileriyle ilgili olduğu üzerinde durulur. Kişinin cinsel şiddet ile ilgili kültürel dahil oluşları ve bilişleri değerlendirilir. Kişinin yaşadığı yoğun suçluluk duyguları varsa yine bu duygular cinsel şiddete dair mitler doğrultusunda çalışılır. Bu aşamada kişiye sosyal, hukuki destek kanalları ile ilgili bilgilendirme ve dayanışma ilişkisine girebileceği yerler hakkında da bilgi verilmektedir. (Eyüpoğlu, 2008)

Sonuç olarak; feminist hareket ve yöntem ana akım sosyal bilimlerin tüm alanlarını kendi bakış açısı ile sorgulamış, analiz etmiş ve dönüştürmek için çeşitli yöntemler önermiştir. Bu doğrultuda gelişen teori, pratikle birleştiğinde değişim ve dönüşüm için de çok önemli rol oynamaktadır. Devlet politikalarının aileyi ataerkil sistemin devamına yönelik bir araç olarak kurgulaması; eril hukukun, sosyal politikaların ve özellikle sosyal destek mekanizmalarının hayatta kalanın travmatik yaşantısını tetikleyebilecek uygulamaları, cinsel şiddetin görünmezliği ve yaygın mitleri sorun alanlarını beslemekte ve güncel tutmaktadır. Cinsel şiddetten hayatta kalanlar için yaratılan “kurban algısı” ve “mağdur suçlayıcılık” değişmeli, cinsel şiddetle ilgili mitler konuşulur hale gelmeli, rıza kavramı; rıza kategorileri, rızanın inşası, güç ilişkileri kavramları ile birlikte tartışılmalıdır. Bu nedenle cinsel şiddetten hayatta kalanlarla birlikte yürütülecek psikolojik destek çalışmalarının da feminist yaklaşım ve pratiklerle uygulanması hayatta kalanı güçlendirmek ve dayanışma ilişkisi kurabilmek açısından çok önemlidir ve bütün terapi yaklaşımlarının içerisinde dahil edilebilir. Unutmamalıdır ki; özel olan politiktir!

Kaynaklar

1. Baxter, S. (2013). *Global Issues in Women's Studies*.
2. Deleżan, L. B. (2011). *The Feminist Approach to Psychotherapy Integration. International Journal of Integrative Psychotherapy* , 2 (1), pp. 50-58.
3. Evans, K. M., Kincade, E. A., & Seem, S. R. (2011). *Feminist Therapy: A Social and Individual Change Model. In Introduction to Feminist Therapy: Strategies for Social and Individual Change* (pp. 13-24). California: SAGE Publications.
4. Eyüpoğlu, H. (2008, Mart). *Cinsel Taciz ve Trauma: Eleştirel bir Deneyim Aktarımı. Eleştirel Psikoloji Bülteni* (1), pp. 61-68.
5. Marecek, J. (2016). *Invited Reflection: Intersectionality Theory and Feminist Psychology. Psychology of Women Quarterly*, 40 (2), pp. 177-181.

Sanat cinsel şiddet üretmekten muaf bir alan mı?

• Şehlem Kaçar

Dylan Farrow'un yedi yaşındayken maruz bırakıldığı tecavüzü ifşa ettiği kamusal mektubunun ardından cinsel şiddetle ilgili mitler- den birisi olan "ünlü kişiler fail olamaz" mitini feminist çevrelerde yeniden konuşmaya başladık. Bu mit tam olarak, "ünlü" olan failin bu eylemi gerçekleştirmeyeceği, maruz bırakılanın kafasının karışmış olabileceği ve manipüle edildiği, ifşa ederek ünlü kişinin kariyerini sonlandırmak için bu iddiayı ortaya attığı düşüncelerinden beslenir. Woody Allen'in gerçekleştirdiği tecavüzün ardından; istismarı doğrulayan bulgulara rağmen mahkeme yıllarca sürdü ve cezasızlıkla sonuçlandı. Ardından Farrow, hepimizi Woody Allen'in ünlü bir sanatçı olduğu için gördüğü bu kabulü sorgulamaya çağırdı.¹

Roman Polanski, 1970'li yılların sonlarında 13 yaşında bir kız çocuğuna tecavüz ettiğini itiraf etmişti.² Samantha Geimer, 36 yaşına geldiğinde bir kitap yazdı. Kitabında tecavüz kültürünün nasıl işlediğinden de bahsediyordu. Fail koruyuculuğu, mağdur suçlayıcılığı, hayatta kalanın haklarını ihlal eden mahkeme süreçleri de dahil olmak üzere tüm aşamaları anlatıyordu. Dylan Farrow'un ve Samantha Geimer'in bu süreçte yaşadıkları da birbirine oldukça benzerdi. İkisi de yalancılıkla itham edildi ve "uzmanlar" akıllarının karıştığı konusunda kendilerini ikna etmeye çalıştılar. İkisinin de anneleri "ünlü bir erkeğin şöhretine zarar vermekle" suçlandılar.

Demek ki sanat alanı; faili aklamak, koruyup kollamak, suçu nedenselleştirmek gibi tecavüz kültürünün ürünü

Yönetmen Bernardo Bertolucci'nin *Paris'te Son Tango* filmindeki tecavüz sahnesinin kadın oyuncunun rızası alınmadan çekildiği ile ilgili itirafının etkileri hala devam ederken; sanatın "şöhretli, iyi yönetmen ya da yazar" olan faileri görünmez kılabilen; cinsel şiddeti, mitleri tekrar üretebilen ve hayatta kalana olumsuz mesajlar verebilecek bir alan olabileceği üzerine tartışmalarımız sürüyor.

olan eylemleri üretilebiliyor. Bir fail ünlü bir yönetmen olmasının ardına saklanabilir, hem işlediği suçun sorumluluğundan hem de cezadan kaçabilir mi?

Tecavüz kültürü "cinsel saldırı, tecavüz ve genel şiddetin yok sayıldığı, sıradanlaştırıldığı, normalleştirildiği ve şaka malzemesi yapıldığı tüm durumlardır."³ diye tanımlanıyor. Bir başka tanımda ise "Tecavüz kültürü; tecavüz ile cinsel şiddetin yaygın olduğu ve cinsel şiddetin toplum içinde yaygın olan tavırlar, normlar, âdetler ve medya araçları tarafından normalleştirildiği, hoş görüldüğü ya da mazur görüldüğü bir kültürü tanımlamak için kullanılan bir kavram"⁴ deniyor. Tecavüz kültüründe; erkeğin yaptığı eylemin normalleştirildiği, kadının maruz bırakılan olarak suçlu şekilde gösterildiği, durumun kendisinin münferitleştirildiğini söyleyebiliriz.

Bu münferitlik, kimi zaman toplumdaki taciz, tecavüz, erkeken ve zorla evlendirmelere dikkat çekmek için üretilen sanat projelerinde de görülebiliyor. Hatta bazen grafik olarak, bazen de canlandırma olarak tecavüz sahneleri, tecavüzü hatırlatan ve hayatta kalanı tetikleyebilecek imgeler kullanılıyor. Peki bu imgelerin kullanılması ne işe yarıyor ya da sanat adı altında yapılan bu eylemler hayatta kalana ve toplumun geneline ne mesaj veriyor?

¹ <http://www.Sharfilar.com/woody-allenin-kizi-dylan-farrowdan-acik-mektup/>

² http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/09/130917_romanpolanski_geimer

³ Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Kavram Tartışmaları 6 - Tecavüz Kültürü

⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Tecavüz_kültürü

Cinsel şiddetten hayatta kalan kişilerin cinsel şiddet sonrası şifa bulması mümkün. Hayat devam ediyor ve hayatta kalanın güçlenmesi için yapabileceği pek çok şey var. Bu algı yerine "ne olduğunu göstermek", "gerçekliği paylaşmak", "toplumun konuya olan ilgisini artırmak" düşünceleri ile üretilen sanat işlerinde; verilen mesajların çoğunun cinsel şiddetle ilgili yaygın mitleri yeniden üretmekten ya da hayatta kalanlara zarar verecek imgeler göstermekten başka bir amaca hizmet etmediğine şahit oluyoruz. En son "sosyal olayların fotoğrafçısı" ünvanı ile ünlenen bir fotoğrafçının ürettiği, hükümetin tecavüzcü ile evlendirme üzerine değişiklik yapmaya çalıştığı TCK 103 yasasının ardından, zorla ve erken evlendirilme ile ilgili yaptığı bir filmi izledim -ya da izleyemedim. Filmin içerisinde hayatta kalanı tetikleyici öyle çok sahne, görsel ve imge kullanılmıştı ki... Bu imgelerin ne işe yaradığını; tecavüze, tacize ve istismara dikkat çekmek için yola çıkmış bu filmin işlevinin hayatta kalanın hayatının bittiği, mahvolduğu ve gelecek yaşamında da türlü acı, üzüntü, sıkıntı ve kederin onu beklediği mesajını vermek dışında ne olduğunu bir türlü anlayamadım. Çünkü, 18 yaş altında oynattığı oyuncunun hala çocuk olduğu, bu sahnelerle maruz kaldığında travma yaşayabileceği gerçeği ve etiği ile yüzleşmek şöyle dursun; filmin mesajı ile ilgili çok fazla kafa yorulmadığı, herhangi bir psikolog ya da bu konuda çalışan aktivist veya uzmana başvurulmadığı açıkça görülüyordu. Bunun yanında, sanat alanlarında üretilen cinsel şiddetin yalnızca erkek yönetmenlerin ya da erkek sanatçıların yaptığını söylemek de yanlış olur. İçinde kadın yönetmenlerin, senaristlerin olduğu bir diğer üretimde ise yine aynı mitlerin tekrarlandığını, aynı yanlış mesajların verildiğini de gördük. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten bağımsız bir alan, sanat üreten kişilerin de biyolojik cinsiyetleri ne olursa olsun toplumsal cinsiyet kalıplarını, eşitsizlikleri, cinsel şiddet mitlerini yeniden üretebildiklerini biliyoruz. Konunun bir diğer yönü ise, yönetmenlere bu konuları sordumuzda ya da eleştiri getirdiğimizde "filmlerine çok emek harcadıklarını", "oyuncularının gönüllü olduğunu", "bu yaptıkları işin de sanat olduğunu" bize söyleyebiliyorlar. Bu yorumların ardından şunu sormak istiyorum: Sanat cinsel şiddeti yeniden üretmekten, tecavüz kültürünü desteklemekten muaf bir alan mı? Toplumsal cinsiyetin, güç mekanizmalarının, cinsel şiddeti ürettiği ve sürdürdüğü toplumsal koşullar sorgulanmadan üretilen sanat işlerinin tecavüz kültürünü desteklemekten başka ne gibi bir işlevi var?

Sanat alanında üretilen olumlu örnekler; sanat kullanılarak hayatta kalanın kendine güvenini, inancını ve yaşama tutunma sevincini geri getirici, sağaltıcı işler de elbet var. Sanat tarihi içinde yaşadığı tecavüzü ifşa etmek için sanatı kullanan kadınlardan biri olan Artemisia Gentileschi, babasının kendisine hocalık yapması için tuttuğu resim öğretmeni tarafından tecavüze maruz bırakılır. Çıkarıldıkları mahkemede Artemisia'yı suçlayan fail, o dönemde de mağdur suçlayıcılığa başvurur. Artemisia, dava sırasında ellerinin kırılması gibi bir ceza ile karşı karşıya kalır. Neyse ki bu ceza halkın yoğun tepkisi nedeniyle uygulanmaz. Yaşadığı tecavüzden sonra bir daha resim yapamama riskine kadar varan bir yargılanma ile karşılaşan Artemisia, sanatını direnişin ve şifa bulmanın aracı olarak kullanır. Sessizliği sanat yolu ile kırar.

Suzanne Lacy, Mayıs'ta üç hafta (1977)

Toplumsal bakış açısını değiştiren, güçlendirici mesajlar veren, durumun kendisini tanımlayan, ortaya koyan ama şiddetten hayatta kalanları mağdurlaştırmadan, yalnızlaştırmadan toplumdaki şiddet mekanizmalarını sorgulayan, sanatı aktivizm ile birleştiren ve dili dönüştüren sanat işleri de var.

Suzanne Lacy, Mayıs'ta üç hafta (1977)

1970'lerden beri tecavüz karşıtı harekette feministlerin sosyo-politik bir eylem biçimi olarak da sanatı kullandıklarını, sanat içinde üretim yaptıklarını biliyoruz. Suzanne Lacy 1977 yılında politik konuşmalar, radyo röportajları, haber bültenleri, öz savunma aktiviteleri, konuşmalar ve sanat performanslarından oluşan **"Mayıs'ta üç hafta"**⁵ isimli video performansı ile; taciz, tecavüz ve istismarı görünür kılmak için bazı sanat pratikleri gerçekleştirdi. Barbara Smith ve Allan Kaprow'dan ilham alan Lacy'nin yaptığı bu işi; feminist sanat tarihi içerisinde toplumsal üretken sanat uygulamalarının dönüştürücü potansiyelinin erken bir gösterimi olarak tanımlanıyor.

Türkiye'den bir örnek olabilecek, 2009 yılında gerçekleştirilen "Haksız Tahrik" sergisinde ise mahkemelerde verilen haksız tahrik ceza indirimlerini sorgulayan sanatçılar, Ahu Antmen'in söyleyişi ile: "sergi; tahrik nedir, ne değildir, Türk toplumunda bugün kadınlar açısından hangi anlamları taşımaktadır gündeme almak" amacını taşıdı. Sanatın aktivizm ile birleştirilerek toplumsal cinsiyet temelli şiddet durumlarına dikkat çekmeye çalışılması aslında konuyu hak temelli ele almak ve politik olarak gündemleştirmek anlamına gelebiliyor; böylelikle sanat, bir alan olarak, farkındalıkları artırıcı ve toplumsal dönüşümü gerçekleştirmek için güçlü bir araç oluyor.

⁵ 3 Weeks In May (1977) <https://vimeo.com/38608401>
<http://www.suzannelacy.com/three-weeks-in-may/>

siz de cinsel şiddetle mücadelede

DEĞİŞİM
BENİMLE
BAŞLAR!

diyorsanız

BAŞVURULAR SÜRÜYOR

İyilik peşinde koşanların katkılarıyla oluşan 'Değişim Benimle Başlar' projesi kapsamında farklı kitlelere yönelik gerçekleştirdiğimiz eğitimlerden size uygun olanına başvurarak; cinsel şiddetle ilgili farkındalığınızı artırabilir, koruyucu/önleyici yaklaşım hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz.

İlginiz ve bağışlarınız sayesinde, eğitimlerimizle yüzlerce eğitmeni, meslek uzmanı ve öğrenciyi ulaştık.
Çok teşekkür ederiz.

Başvuru detayları için:

<http://cinselsiddetlemucadele.org/degisim-benimle-baslar/>

1: Gençler için 'Flört şiddeti; tanımı, türleri, kavramlar ve toplumdaki yaygın mitler, Toplumsal cinsiyet temelli şiddet, Güvenli İlişkinin Özellikleri, Kendim ya da Arkadaşım için ne Yapabilirim'

2: Ebeveyn ve eğitimciler için 'Cinsel istismar; tanımı ve biçimleri, koruyucu-önleyici yaklaşım, mücadele ve müdahale yöntemleri, Çocuklarla çalışırken hak temelli yaklaşım, Çocuklar için onay ve sınır kavramları'

3: Sosyal çalışanlar için 'Cinsel şiddet; tanımı, türleri, kavramlar ve toplumdaki yaygın mitler, Güçlendirici dil ve yaklaşım, Hayatta kalanla görüşme yöntemleri'

15-25 kişilik grubunuzu oluşturduktan ve eğitim içeriğinizi belirledikten sonra; online başvuru formunu doldurup bize ulaştırabilirsiniz. Görüşmek üzere :)

 Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

şifalı bilgiler

 Cinsel Şiddetle **Mücadele** Derneği

www.cinselsiddetlemucadele.org

 | [cinselsiddetlemucadele](https://www.facebook.com/cinselsiddetlemucadele)

 | [cs_mucadele](https://twitter.com/cs_mucadele)

 | [cinselsiddetlemucadelederneği](https://www.instagram.com/cinselsiddetlemucadelederneği)

Rasimpaşa Mah. Yavuztürk sk. No:22/1 Kadıköy - İstanbul | 0542 585 3990 | info@cinselsiddetlemucadele.org